

अमृतकुंभ

राजयोगिनी बाकी तुक्कर मोहिनी

परमपिता परमात्मा त्रिमूर्ती शिवभगवानुवाच 'मन्मनाभव'।

अमृतकुंभ

अंतरंग

वर्ष १६, अंक १. एप्रिल - मे २०२२

मुखपृष्ठाविषयी

जीवनाला खेळही म्हटले जाते, ज्ञानमार्गावर चालत असताना परमात्मा शिष्यांच्यांचे शीफलचा आस्वाद घेत उतरती करता येते. मात्र विक्रमरूपी साप या मार्गावर 'आ' कासून टपालेले असतात. फुलुवाच्यातील कन्यातस्तवच परीक्षेच्या रूपाने समोर येतात. कधी उरती तर कधी अवकती असू साप-शिडीचा खेळ सुरू असतो. ध्येयावरची मूढी कायम ठेवत, भीमताच्या साह्याने उद्दीष्टपूर्ती होणारच हा विश्वास ठेवला तर सापकच नव्हेच मिळेल.

- प्रकाशिका

१. संपादकीय... शाकाहार की मांसाहार ?	२
२. निर्बंधन स्थिती	५
३. कबांची सर्वाप संबंध जोडून देण्यासाठी जाणकीची	७
४. कुर्बानाच्या	१०
५. मनःशुद्धीकडे कसकपासत	१२
६. दादी कसकपासुंदीची!	१४
७. कबांची अन्धर मळ	१८
८. शिष्यांच्यासाठी कांच काही...	२१
९. साधेपणा आणि निरासतेची मूर्ती - दादी कुलजार	२२
१०. परीकथा	२५
११. तुलसीदास चंद्रन किसे...	२७

फोटो, लेख इत्यादी पत्रविषयाचा पत्ता :
संपादक - अमृतकुंभ, द्वारा : प्रजापिता ब्रह्माकुमारीज्
ए-१०, वर्धा अपार्टमेंट, छत्रपती शिवाजी सोसायटी,
कोपरी कॉलनी, ठाणे (पूर्व)-४००६०३
फोन : ०२२-२५३२२२०८
E-mail : info@amrutkumbh.com

वर्गाची पत्रविषयाचा पत्ता :
ब्र. कु. गोदावरी, प्रकाशक अमृतकुंभ
द्वारा : प्रजापिता ब्रह्माकुमारीज्, ए-१०, वर्धा अपार्टमेंट,
छत्रपती शिवाजी सोसायटी, कोपरी कॉलनी,
ठाणे (पूर्व) - ४००६०३ मोबाईल : ९८२००२३०९२

Printed, published by B.K.Godavari on behalf of Prajapita Brahmakumaris Ishwariya Vishwa Vidyalaya. Printed at Perfect Prints 22, Jyoti Industrial Estate, Nooribaba Dargah Road, Near Makhmali Talao, Thane (west), pin 400601. Published at Prajapita Brahmakumaris Light House, Wagle Estate, Thane (west), Pin - 400604, Maharashtra. Editor : Mr. Sachin Vinayak Upadhye.

वार्षिक वर्गाणी रु. ७५/-, आजीव सभासद वर्गाणी रु. १,४००/-
E-magazine साठी पुढील संकेतस्थळाला (वेबसाईटला) भेट द्या - www.amrutkumbh.com.

संपादकीय ...

शाकाहार की मांसाहार ?

गेत्या काही वर्षांपासून गौहत्या हा विषय अनेकदा ऐरणीवर येत आहे. एखाद्या लाटेप्रमाणे हा विषय चर्चेत येतो आणि मग मागे पडतो. आज आपण चर्चा करणार आहोत, शाकाहार की मांसाहार? विशेषतः आध्यात्मिक दृष्ट्या कुठला आहार घ्यावा? सध्याचे युग, विज्ञानयुग मानले जाते. त्यामुळे प्रत्येक गोष्ट आधुनिक शास्त्रानुसार किंवा वैज्ञानिक पारखीवर घासून पाहण्याचा प्रयत्न आहे. त्याप्रमाणे हा मुद्दा आपण शरीरशास्त्र, अर्थशास्त्र इत्यादी निष्कांकर घासून पाहण्याचा प्रयत्न करूया. कुणी काय आहार घ्यावा किंवा काय वर्ज्य करावे हा ज्याचा त्याचा वैयक्तिक मुद्दा आहे हे जरी मान्य केले तरी, विचारमंथन करावता काहीच हरकत नसावी.

१) मानवी शरीर रचना- शरीरशास्त्रानुसार मानवी शरीर संपूर्णतः शाकाहारस्तत्र चोम्य आहे. तरीच त्याची घडण आहे. माणसाचे ह्यत-पाच, त्याची नखे आणि मांसमधी प्राण्यांचे पंजे पूर्णपणे भिन्न आहेत. त्यांच्या रचनेत आणि ताकदीतही तफावत आहे. आपल्या जबड्याची रचना आणि मांसाहारी प्राण्यांच्या जबड्यात मोठा फरक आहे. आपण द्रव पदार्थ ओठांच्या मदतीने पितो तर मांसाहारी प्राणी जिभेच्या साहाय्याने पितार. दंतवैद्यकशास्त्रानुसार आपले सुळे हे खऱ्या अर्थाने सुळे म्हणता येणार नाहीत. कुत्र्या-मात्ररीसफट सगळ्या प्राण्यांचे सुळे अणकुचीदार असतात. पटापींच्या दातांची रचनासुद्धा वेगळी असते. आपल्या अन्न पचनाची सुक्यात तोंडातील लाळेद्वारे होते. लाळेतील 'टावलीन' नावाच्या पदार्थाने होते. कर्बोदकांचे पचन तिथेच सुरू होते. मांसाहारी प्राण्यांच्या लाळेत टावलीनचा संबंध नसतो.

२) आपल्या आतड्याची लांबी मांसाहारी प्राण्यांच्या

आतड्यांपेक्षा जास्त असते. आपल्या पोटातील आम्ल कमी तीव्रतेचे असते, त्यामानाने कुत्रा, मांजरापासून ते वाघ सिंहापर्यंत सगळ्या प्राण्यांच्या पोटातील आम्लाची तीव्रता आपल्या काही पट असते. आपल्या आतड्याचा आतील स्तर तंतुमय पदार्थांच्या पाचनास अनुकूल असा आहे. डॉ. एलन लॉग इंग्लंडमधील एका मासिकत्रत लिहितात - शाकाहारी प्राण्यांच्या आतड्यात प्राणवायूच बांधणारे पचनास मदत करणारे 'स्योबिक बॅक्टेरिया' (जीवाणू) असतात तर मांसाहारी प्राण्यांच्या बाबतीत प्राणवायूशिवान जागारे म्हणजे 'अनिरोबिक बॅक्टेरियांचे' प्रमाण अधिक असते. एका पारखीनुसार सलग पाच दिवस मांसाहार घेतला तर 'डीऑक्सिकोलेट' नावाच्या पदार्थांचे पोटातील प्रमाण वाढते. याचे बाबलेले प्रमाण शरीरावर अनिष्ट परिणाम करते. यातून पोटाच्या कर्करोगापर्यंत मजल जाऊ शकते अशी भीतीही व्यक्त करण्यात येते.

३) अनेक तज्ज्ञांचे मत आहे, प्राक्विन्न प्रथिनातूनच 'कोलेस्टेरॉल' तयार होते. त्यात मांसाहारसोबत दूध व दुग्धोत्पन्न पदार्थांची समाविष्ट केले आहेत. म्हणूनच हल्ली 'बेगन' नावाची संकल्पना अधिकाधिक मूळ धरू लागली आहे. मांसाहारातील चर्बी जरीरगत साठवली जाते. त्यापासून कोलेस्टेरॉल तयार केले जाते. अशा परिस्थितीत रक्तात जर गुठळ्या होण्याची प्रवृत्ती असेल तर उच्च रक्तदाब, हृदयविकारासारख्या आज्ञानाना सापोरे जावे लागते. वायुलट, शाकाहारातील हरितद्रव्य नावाचा पदार्थ रक्तातील हानिकारक साखर, किंवा शरीरातील कोलेस्टेरॉल कमी करण्यास मदत करते. बाबाबल डॉ. विश्वरूप राव चौधरींनी मोठ्या प्रमाणावर जागृतीचे काम सुरू केले आहे. अनेक

मांसाहार
इतका वाईट असेल
तर शरीर कसे स्वतः
स्वीकारते?

प्रसार माध्यमांतून वाढावत केली जावारी चर्चाही आपल्यापैकी अनेकांनी ऐकली किंवा वाचली असेल.

४) मानवी मूत्रपिंड साधारणपणे ७-८ ग्रॅम वजनाचे पुरिक असिडचे उत्सर्गाकरण करू शकते. मांसाहाराने सेवनाने उत्सर्जित पदार्थात पुरिक असिड व अमोनियाचे प्रमाण वाढू लागते. पर्यायाने मूत्रपिंडावर अतिरिक्त ताण येऊ लागतो. आपल्याला माहीतच असेल, पुरिक असिडच्या असंतुलनामुळे संधीवात, सांध्यांना सूज येणे वासाखे आजार बळबळात. या त्रसात मांसाहार मोठी भूमिका बजावतो असे आढळून आले आहे. मात्र जर एक-दोन आठवडे असा पदार्थापासून तांब राहिले तर रक्तवाहिन्यांतील त्याच पदार्थाचे प्रमाण कमी झाल्याचे आढळते.

भाषेच्या अंगाने विचार केला तर आपल्याकडे म्हण आहे, 'चार आप्याची कोंबडी आणि चारा आप्याचा मसाला' म्हणजेच मांसाहारला स्वतःची अशी फारशी चव नसते. कदाचित कुणी माशांचा अपवाद म्हणेलही; पण एकूणत काय तर या पदार्थांना स्वतःची चव कमीच असते. बाजलट भाज्यांना कितीतरी प्रकारच्या चवी असतात. आंबट, गोड, तुरट, खारट इत्यादी.

५) काही लोक मांसाहाराचा संबंध मधुमेही रुग्णांच्या आहाराशी जोडतात. मांसाहारत कबोदके कमी असतात म्हणून मधुमेहीस मांसाहार अधिक लाभकारक ठरू शकतो असा एक बुक्तिवाद आहे. पण मधुमेहीना मांसाहार उपयुक्त अजिबातच नाही असाही प्रतिवाद पाहायला मिळतो.

६) मयामुळे शरीरात विचारी द्रव्ये संचिततात. प्राणीही यस्त अपवाद नाहीत. 'एपिनेफ्रिन, नॉरएपिनेफ्रिन' सारखे घटक प्राण्यांच्या शरीरात मयामुळे संचिततात आणि असे प्राणी मारून खाल्ल्यास ती द्रव्ये खाणाऱ्याच्या शरीरात जातात. असे पदार्थ बाहेरून शरीरात जाणे वेगळे आणि मूलतः आपले शरीरही अशी द्रव्ये संचितते आणि वापरते ते वेगळे. त्याचबरोबर काही आजारातील तातडीचे उपाय म्हणून या द्रव्यांचा वापरही केला जातो; पण त्याचे दुष्परिणामही नोंदले गेले आहेत. रक्तवर्धक साखरेची पातळी वाढविणे, रक्तदाब वाढविणे, हृदयाचे आकुंचन अधिक दावाने करणे असा प्रकारचे घातक परिणामही बाहेरून दिलेल्या या पदार्थांमुळे दिसून येतात. सोप्या शब्दांत सांगायचे झाले तर

भाज्यांपासून कॅल्शियमअपसारखे पदार्थ शरीराला मिळणे आणि कॅल्शियमची गोळी खाणे यात जो फरक आहे तोच. तात्पर्य अनेकसंश्लेषणे शरीरात नको असलेले पदार्थ गेल्यास ते हानी पोहोचवितातच.

काही वर्षांपूर्वी 'मॅड काऊ डिझीज' नावाचा एक रोग क्वेंत वेळून गेल्याचे अनेकांना आठवतही असेल. चारा आणि गवत खाणाऱ्या प्राण्याला मांसाहारसुक्त आहार दिल्यास काय होते ते सगळ्या जगासमोर आहे. एकदा 'रिडर्स डायजेस्ट' चा मासिकातही 'फूड टॅट बूस्ट सुवर मूड' नावाचा लेखही छळकला होता. त्या लेखात देखील, शाकाहार कसा उपयुक्त वाचेलच कौतुक केले होते.

काहींच्या मते शाकाहारामुळे शक्ती कमी मिळते. त्रिवे प्रचंड शक्तीची किंवा परिश्रमाची कामे असतात त्रिवे मांसाहारच बरचढ ठरतो. टेनिसपटू स्पेश कृष्णन, विश्वनाथन आनंद, अनिल कुंबळे, सत्यलसारखा मल्ल, पृष्णातिनी समार्भाई, यामिनी कृष्णमूर्तीसारख्या नर्तिकाही शाकाहारी होत्या. असे अनेक उदाहरणे सापडतील. यातील कुणीही शारीरिक क्रमाच्या किंवा बुद्धीच्याही कसामत मागे नव्हते हे मान्य करावेच लागेल. प्राणीमात्राच्या आन्वसकांपैकी अनेकजण म्हणतात, अचानक घावपळ करताना जे चापलव लागतं त्यात विर्यासारखे मांसाहारी प्राणी उजवे ठरतीलही; पण त्यांना येताना बैलासारखे गुंपले तर ते उणे ठरतील. म्हणजे त्रिवे स्टॅमिना (दमसास) जोखायचा असेल, दीर्घ काळाकरिता श्रम करणाऱ्यांची क्षमता मोजायची असेल त्रिवे शाकाहारी प्राणीच उजवे ठरतील.

आर्थिक आणि सामाजिक पातळीवर हा विषय घासून पाहण्याचा असेल तर त्यातही रंजक माहिती डोळ्यासमोर येते. एक सर्वेक्षणात आढळून आले, ऑस्ट्रेलियात सरासरी प्रतिवर्षी ७०-८० किलो किंवा त्याहूनही अधिक गोमांस भक्षण करणारे अधिक आहेत. दुसरीकडे पोटाच्या कर्करोगाचे किंवा तत्सम व्याधींचे प्रमाण वाढत आहे, यात मांसाहाराचा सहभागही नाकारता येत नाही. अमेरिका हॅन्डसारख्या देशात अलीकडे शाकाहारचे प्रमाण वाढत आहे, असेही ऐकण्यास मिळते. जागतिक आरोग्य संघटनेने एका निवेदनात जाहीर केले होते - तुम्हाला जर चांगले आरोग्य राखायचे असेल तर दररोज एक पींड (साधारण २ किलो) भाज्या व फळे खा. यातून काय सूचित होते सांगा.

अमेरिकेत सगळी एक माणूस ३०-४० किलो गोपांस १०-२० किलो हुकराचे मांस किंवा ३०-४० किलो कॉबडीचे मांस प्रतिवर्षी खातो. युरोपातही असेच काहीसे प्रमाण मिळू शकते. प्रश्न असा आहे की १ किलो मांस मिळवण्याकरिता किती धान्य खर्च होते? बोकडाचे एक किलो मांस मिळवण्याकरिता जवळजवळ १० किलो गहू खावला द्यावा लागतो. १ किलो गोपांस मिळवण्याकरिता चान्वाकरेबर ६-७ किलो धान्य द्यावे लागते. इतक्या अन्नावर एखादे कुटुंब महिना -दोन महिने गुळ्याण करू शकते. काही वर्षापूर्वी सरकारने जाहीर केलेल्या आकडेवारीनुसार धान्य उत्पादनातील जवळजवळ ३७ टक्के भाग पशुआहारावर वापरण्यासाठी खर्च होतो. अनेक आहार तज्ज्ञांचे मत आहे, सोबाबीनसारख्या पदार्थातून मांसाहाराप्रमाणे प्रथिने आणि पोषक मूल्य मिळू शकतात मग मांसाहारच का निवडायचा? विस्तारधवास्तव शेंगळताचे उपयोग आणि त्याचे आर्थिक शोषदान हा विषय घेत नाही पण तोही कत्तलखान्यात धाडल्या जाणाऱ्या पशूंसंबंधी चुकीचे घोरण दाखवून देणारा आहे. अधिक माहिती हवी असल्यास आंतरजालावर (इंटरनेटवर) राशीय दीक्षित आणि सर्वोच्च न्यायालयाचे निष्कास मांसबंदी माहिती पहावला मिळेल.

थोडेंसे तार्किक पाठळीवरील पुढे विचारात घेऊया.

१) मांसाहार इतका वाईट असेल तर सरीर कसे त्वाप्त स्वीकारते?

आपले सरीर म्हणजे निसर्गाने घडविलेला एक अद्भुत चमत्कार म्हणावा लागते. जसे इंजिनियरिंग मध्ये एखाद्या पूल बांधायचा असेल तर, त्याच्या रोजच्या वापरात पडणाऱ्या भाराच्या काही पट जास्त मजबूत बांधकाम केले जाते. त्याला 'सेफ्टी फॅक्टर' असे म्हणतात. म्हणजे पुलाची रोजची वजन झेलावची ताकद शंभर टक्के असेल तर अडीचशे टक्कांच्या क्षमतेचा पूल बांधतात. नेमके तसेच निसर्गाने आपल्या सरीरात घडवले आहे म्हणूनच आपण दीर्घकाळ जगू शकतो किंवा अनेक आचारांवर नकळत माल करून आयुष्य जगत राहतो ते आपल्या लक्षातही येत नाही. दारू सरीरास हानिकारक आहे हे जग्यान्मय आहे तरी काहीजण पितात आणि बरीच वर्षेजगततात. कारण? सरीराची लढायची

शक्तीच अचाट आहे. हेच कारण मांसाहाराच्या बाबतीत आहे.

२) आपण अन्नधान्याचा तुटवडा आहे. मांसाहाराने अन्न टंचाईवर मात करण्यात थोडा हातभार लागतो.

पहिली गोष्ट निसर्गात प्रत्येक धिवाच्या संख्येच्या निबंधनाचे सूत्र आहे. त्यात माणसाने हस्तक्षेप करायला सुरवात केल्यानेच संतुलन बिघडते. मांजरीला ४-५ पिले झोतात पण त्यातील दखेळी सगळीच जगताने असे नाही. मुंगी, मासा, बेदूक यासारखे जीव हजारे अंशे घालतात; पण सगळीच फलीभूत होत नाहीत हे आपण जाणतो. राणीमुंगी हजारे अंशे घालते; पण नव्या पिढीतील प्रजननक्षम राणीमुंगी आठव्या-नवव्या छेपेलाच जन्माला येते. सत्तासातच्या काही प्राण्यात पाच-सात पिढ्यांनंतर एखादी पिढी कुठल्याही किंवा कोठे कारणाने किंवा अज्ञात कारणाने पटापट मरताना आडळते. वापाने निसर्गाकडे हेच उत्तर आहे. पानवाला बाबाकत इतकी काळजी असेल तर सरसकट उंदीर, काबळा असा पक्षांना मारून का खात नाही? त्यांच्या संख्येबाबत मानव उदासीन का? सरकारने अनेक वेळा मानव केले आहे की भारताच्या बाबतीत बोलावचे झाले तर देशात पुरेसे अन्न पिकते. फक्त त्याच्या साठवणुकीसंबंधी निवोजन योग्य न झाल्याने अन्न तुटवडा निर्माण होतो. त्यापुढे अन्न टंचाईला उत्तर म्हणून मांसाहार हा लंगडा बुक्तिवाद असे नाईलाजाने म्हणावे लागते.

३) एखाद्याचे क्रियात्मक करून स्मरानातून परत आल्यावर स्नान करण्याचा पूर्वाधार चालत आलेला भारतातील प्रघात आहे. असे असताना एखाद्या प्राण्याचे मृत सरीराचे शिजवलेले माग पोटात घातल्यावर काय करायला हवे?

सेवटी वा सगळ्याचा अध्यात्माशी काय संबंध ते पाह्या.

आपल्याकडे म्हण आहे - जसे अन्न तसे मन. धवप्रस्त प्राण्यापासून बनविलेल्या अन्नाद्वारे स्नायूनांच्या मनावर काय परिणाम होत असतो त्याची सहज कल्पना येते. संस्कृतात म्हटले आहे - नो दवा मांसभोजिनः म्हणजे मांस भोजन करणाऱ्यांत दवाभाव कुठून उत्पन्न होणार?

अनेक सणासुदीच्या दिवशी आपण मांसाहाराऐकजी शाकाहारी भोजनच वैशेष म्हणून ठेवतो. भारतातील

(पृष्ठ क्र. ११ बर)

ब्रह्मावृत्तांकरिता

निबंधन स्थिती

ब्र.कु. डॉ. गोदावरी दीदी, प्रकाशिका

कौटुंबिक जीवनात निबंधन स्थिती गाठण्याकरिता काही मुद्दे लक्षात घ्यावला हवेत.

१) एक बाबा दुसरे कुणीच नाही - ज्यांनी आपले हृदय बापदादांना दिले आहे म्हणजेच जो बाबांच्या हृदयसिंहासनावर आरूढ आहे, तोच निबंधन स्थितीचा अनुभव करू शकतो. अशी व्यक्ती देह, दैहिक संबंध, जुनी-नाती-गोती या जंजाळाच्या सूक्ष्म बंधनातून मन-बुद्धीस अलिप्त ठेवू शकतो. 'मेरे तो एक गिरीधर गोपाल' ही गीरीची स्थिती ज्याने साधली आहे, सर्व संबंध फक्त बाबांशीच जोडले आहेत, तो वैचारिक पातळीवरही मुक्तवस्थेत राहतो. वादारे निबंधनाची श्रेष्ठ स्थिती अनुभवास वेते.

२) आपण मा. ज्ञानसागर (ज्ञानवान/ नॉलेजफुल) आहोत - ज्ञानवान अर्थात निबंधन. 'गंतं न शोच्यते' म्हणजे जे घडून गेलं ते गेलं (बीती सो बीती). गतकालातील संस्कारांचा प्रभाव ज्ञानाच्या शक्तिद्वारे नष्ट केला पाहिजे. कुटुंबात राहून निबंधन बनवणाऱ्यांना 'ब्रह्माबाबांचे' उदाहरण सर्वोत्तम आहे. त्यामुळे 'जरी जाण ठरी माती' या तत्त्वानुसार आपणही असे बनू शकतो.

३) मी आणि माझे बाबाबतच्या स्मृती - नित्य स्मृती राहिली पाहिजे, मी एक ज्योतिषिदू आत्मा आहे आणि बाबा माझे आहेत. ते नाते दृढ म्हणजेच हवे. विपरीत प्रकारचे मी आणि माझे म्हणजेच दैहिक नात्यासंबंधी मन गुंतणे अर्थात बंधनात फसणे होय. वधार्थ मी आणि माझे जर घडू झाले तर बंधनाच्या शृंखला तोडून निबंधन स्थिती अनुभवता येईल. 'बंधनापासोनि उकलती गाठी' असे तुकोबांनी जे म्हटले आहे ना तीच ही स्थिती.

४) स्वतःला अवतरीत समजणे - जसे बापदादा परकावा प्रभेत करून आपली भूमिका बजावतात त्यानुसार आपण

समजायचे आहे, मीही या शरीरात नुकताच प्रवेश केला आहे. जणू अवतारच घेतला आहे कर्तव्यपूर्तीसाठी. विचार करायचा की कलियुगी शरीर, संस्कार-स्वभावाचे बंधन माझ्या मनाला बाध्य करू शकत नाही. बोली भाषेत आपण माझे संस्कार, माझे शरीर म्हणतो; पण आपलं शरीरही ईश्वरार्पण केले आहे. तेच जर माझे नाही तर जुनाट स्मृती वेगळी तरी कुटून? पुनःस्वीकृत होऊन तन-मन-घन ईश्वरार्पित केल्यावर माझे आलेच कुटून? जो स्वभाव-संस्कार बाबांचा तोच माझा. वादारेच निबंधन बनणे सहज बनत जाईल.

५) आदि-अनादि स्वरूपाची स्मृती - सदैव आठवण ठेवण्याचा प्रयत्न करायचा की मी तर परमधामनिवासी आत्मा आहे. त्या दिव्य ब्रह्मलोकगत आत्मा संपूर्णपणे निबंधनच आहे ना ! ती तर प्रभु अशी मुक्तवस्था आहे, ना शरीराचे बंधन, ना कर्म आणि कर्मफळाले बंधन. जणू कर्मातीत अवस्था आहे. आदी स्वरूपात आपण सत्ययुगातील देवता होतो. तीही निबंधन स्थिती आहे. तिचे कर्म-अकर्म आहे आणि कर्मसंबंध आहे. जर आपण बारंबार वाचकाने अभ्यास केला तर निबंधन बनणे दृष्टीसोपलत येऊ लागेल.

६) बाबांशी अनुसंधान जोडणे - जसे किजेचा झटका लागताच माणूस दूर दळसला जातो, तसे मावेचा प्रभाव दूर पळवल्याचा झाल्यास बाबांशी मन-बुद्धीची तार छान जोडलेली हवी. त्यातूनच पाप भ्रम्ये होणे घडेल. दीर्घकालीन अनुसंधानच निबंधनाच्या जवळ आपण सोडेल.

७) जसा संग तसा रंग - जितका बाबांचा संग अधिक तितका त्यांच्या गुण-शक्तिंचा रंग आपल्यावर चढत जाईल. बाबा निबंधन आहेत त्याप्रमाणे आपणही निबंधन होऊ लागू.

सगळ्या बद्धतेचे
कारण आहे,
माझे माझे
समजणे.

८) व्यापक दृष्टी-वृत्ती - सीमित दृष्टी म्हणजे हे माझे, ते माझे... अशा संकुचित विचारांतून आपण एका चक्रात फसत जातो. अयं निजः परो बेती... हे लघुकेतसात म्हणजे कोत्या मनोवृत्तीकडे नेणारे आहे. उलटपक्षी सर्व विश्वच माझे पर आहे. वसुधैव कुटुम्बकम् वा विचाराने सगळेच आपले वाटू लागतात. अशा प्रकारची आत्मिक दृष्टी आपल्या मनात कल्याणकारी भाव निर्माण करत जाते. मग संकुचित विचारांची बंधने वाळव्या पानाप्रमाणे सहज गळून पडतील.

९) सदा प्रेममय रहा - बाबांशी संबंध जोडला गेला आणि आपण मक्तीतल्या कर्मकांडांपासून मुक्त झालो. गृहस्थाश्रमी जीवनातील दुःख अशांतीपासून मुक्तता झाली. वामुळे सदैव स्मृती ठेवायला हवी, मी तर जीवन्मुक्त आहे. पुढारी अवस्थेतून पूज्यत्वाकडे वाटचाल सुरू आहे. कंठकापासून पुष्प बनण्याचा प्रयत्न सुरू आहे. या स्मृतीने जुन्याचे जुनेपण गळून पहायला सुरुवात होईल. प्रेमसात इतके न्हाऊन गेले पाहिजे की बंधनाची विस्मृती व्हावी.

१०) सोडण्याचे धारिद्र्य बना - अनेक गोष्टी आपण माझे-माझे म्हणून जकड बाळगल्या आहेत. स्थूल रूपातील वस्तूच नव्हे तर, भाव-भावना, हेवे-दावे वगैरे. या गोष्टी मनापासून सोडल्या तरच सुटतील. अन्यथा फांदीला पळू पकडून पक्षी ओरडतोच, अरे सोडवा सोडवा... अशी गत होईल. हे सगळं सोडलं तर गगन भरपी घेवाच्या पस्वाप्रमाणे आपण मुक्त विहार करू लागू.

११) सदैव स्वतःला विजयी योद्धा समजा - योद्धा जणू सर्वसंग परित्याग केलेल्या संन्यासाप्रमाणे असतो. मगचे पाश विसरून युद्धात जुंपतो, तेव्हा त्याला बाकी सगळ्यांचा विसर पडलेला असतो. एकच उद्दिष्ट असते, ते म्हणजे विजयप्राप्ती. तसेच आपले झाले पाहिजे. प्राकृतिक बंधने आणि इतर सर्व पाश यांचा विसर पहावा असे वाटत असेल तर 'विजय माझा जन्मसिद्ध अधिकार आहे' ही स्मृती बाळगून पशु किती उजळी होते ते.

१२) शुद्ध कैफ हवा - 'मी तर माझ्या हरिची झाले' हा कैफ जसा मीरेला कडला तसे आपले झाले पाहिजे. फक्त बाबा दुसरे कोणी माझे नाही. म्हणून कबीर म्हणतात, प्रेम की पली अति सांकरी (अहंदा) । तां ये दो न सयावी. प्रेमाची गळी अति अहंदा आहे त्यातून दोषेजम एका वेळेस जाऊ शकत

नाहीत. म्हणजेच मीपणा गळून गेला आणि फक्त तू आणि तूच बाबा सुद्धीत राहिला तर आध्यात्मिक वाटचाल मौजेची ठरू लागेल. हा कैफ अनेक प्रकारचा असू शकतो उदा. माझे सच्चाचे जीवन किती अलौकिक आहे, २) मी भविष्यात देवत्व प्राप्त करणार आहे, ३) सांघत समी मी ब्रह्मासुखवंशी मुद्धाचरणी ब्राह्मण आहे (म्हणजेच जन्याने ब्राह्मण किंवा फक्त विशिष्ट कुटुंबात जन्म घेण्याने ब्राह्मण म्हणविचार नाही).

१३) आत्मिक शक्तीचा वापर- कुठलेही बंधन तोडण्यासाठी शक्ती लागते. मनाची ही सूक्ष्म बंधने तोडण्यासाठी आत्मिक शक्तीची गरज पडते. शक्तीचा संभार कधी होऊ शकतो? जेव्हा जोडणी ठीक असेल तेव्हा. सैल जोडणी असेल तर बळ कुठून मिळणार? जसे उत्पत्ती, स्थिती आणि लय वा चिरकालीन गती आहेत तसेच मूलतः आत्मा निर्बंधन आहे. कठीराच्या मोहातूनच खगळा खेळ निर्माण होतो. म्हणूनच वा संसाराला मायाजाल म्हटले जाते. मुक्ततेकडे वाटचाल वाद्वारेच साधता येईल.

१४) बालक बनण्याची कला - लहान मूल निर्बंधन आणि मनाने हलके असते. 'पालुनिया मार मोपाळा मी तरी वेगळा' असे संतांनी लिहून ठेवले आहे त्याचा अनुभव घेण्याची हीच संधी आहे. मी शिवबाबांचा पुत्र आहे वा स्मृतीत मुक्ततेचे सूत्र गुंफलेले आहे. माझी सगळी जबाबदारी त्याने घेतली आहे, हा विचारच किती हलका करतो पहा. मग 'वोगक्षेमं बहाम्बहं' ही अनुभूती पदोपदी येऊ लागेल.

१५) स्वतःला वा जगात पाहुणा समजा - मी या जगात आणि स्वतःच्या देहातही पाहुणा आहे असे समजायला सुरुवात करा. अनेक मोहपाश वामुळे तुटू लागतात. परमधामाची स्मृती आपल्याला विलीन बनव्यात साह्यभूत ठरते.

१६) व्यर्थ विचारांपासून मुक्ती - सदैव समर्थ विचारात स्पष्ट करण्याची सवय जोडता आली पाहिजे. समर्थ विचारांचा सर्वोच्च खजिना म्हणजे ज्ञानमुक्ती. वाद्वारे व्यर्थ बाबींपासून मुक्तता म्हणजेच निर्बंधन अवस्था होणे.

१७) स्फूर्तःला विश्वस्त समजा - सगळ्या बद्धतेचे कारण आहे, माझे माझे समजणे. पण त्याजागी मी विश्वस्त आहे आणि हे सर्व त्या जगविरांत्याचे आहे, मी नापयात्र त्याचा

(पृष्ठ क्र.९ बर)

बाबांशी समीप संबंध जोडून देणाऱ्या दादी जानकीजी

(भाग - २)

ब्र.कु. जयंतीदीदी, लंडन

ब्र.कु. जयंतीदीदी, गेली पन्नासहून अधिक वर्षे राजयोगाची साधना करीत आहेत. जानकी दादीजींचे दीर्घ सात्रिध्द्य ज्यांना लाभले, त्यातील 'एक भाग्यवंत' मधुर स्वभावाच्या वरीष्ठ टीचर जयंतीदीदी. दादीजींच्या दीर्घ सात्रिध्द्यात त्यांनी काय काय अनुभवले ते या लेखाद्वारे जाणून घेऊया.

दादींनी अंगी बाणवलेल्या धारणा - १९६९ साली बाबा अश्वस्त झाले आणि त्या वर्षाच्या मे महिन्यात मी मधुमन्ता गेले. तेव्हा दादीजी 'टीचर्स ट्रेनिंगचे कार्य पार पाडत असत. साकार बाबा असताना जून १९६८ मध्येच बाबांनी दादींना सांगितलं होतं, "मी तुला मधुमन्मध्ये बोलावत राहीन. तुला इतरांना टीचर बनविण्याचे प्रशिक्षण द्यायचे आहे." तेव्हा 'ट्रेनिंग सेंटर नव्हतं तिथे बाण होती. इन्टरस्य या इमारतीत दादींसाठी खोलीही नंतर निर्माण करण्यात आली. सर्व धारणांजिवीचे त्यांचे प्रशिक्षण खूपच शक्तिशाली असे. दादींनी मला बारावात सुचविले, 'तू लंडनला जा.' मी अजिबातच तयार नव्हते. एकाच त्यावेळेस तिथे सेंटर नव्हते आणि दुसरे म्हणजे मी पुन्हा यित्र-यंत्रिणींच्या गाराच्यात अडकेन की काय अशी भीती पाड्या मनांत होती. हे सगळं बाबांच्या कामावर घातलं गेलं तेव्हा बाबांनी सांगितलं म्हणून मी लंडनला गेले. तिकडूनही दादींशी पत्रव्यवहार सुरुच राहिला.

बाबांनी दादींजींना कॅन्सररून कवळिले. सन १९७९ मध्ये वरीष्ठ प्राता जगदीश भाईंनी दीदी मनमोहिनींना सुचविले, 'आपण बिदेन सेवेबाबत गंभीरपणे विचार करावला ह्या.' तोपर्यंत बाबा अश्वस्त होऊन दोन वर्षे लोटली होती. दीदींचं म्हणणं होतं, जानकी दादींचा बिदेनातील माऊ-बहिणींशी संपर्क आहे, तुम्ही त्यांच्याशी बोला. बाणावोगाने त्याच

काळात ब्र.कु. रमेशभाईजींना 'योग कॉन्फरन्ससाठी' अमेरिकेतून बोलावणे आले होते. त्यांचे काही नातेवाईक तिकडे होते. प्रकरणातणी दादींनी रमेशभाईंना विचारले, 'तुम्ही केट अमेरिकेला जाणार की वाटेत कुठे मुक्काम करून जाणार?' त्यावर रमेशभाई म्हणाले, 'वाटेत मुक्काम करून जाऊ.' तेव्हा दादीजींनी आपणाला पत्र लिहिले, 'सेवार्थ एक मंडळ तिकडे वेत आहे. त्यात रमेशभाई, रोझीबेन, जगदीशभाई, शील दादी आणि डॉ. निर्मला होत्या. तुम्ही या मंडळाकडून सेवेचा लाभ घ्या असेही पत्रात होते. त्यावेळी माझे बडील ज्ञानमार्गावर चालत नव्हते; पण मर्त करण्याच्या यूमिक्त असत. ते म्हणाले, 'पाच जण आपल्याकडे पहिनाभ्याकरिता आले तरी हरकत नाही.' मला वाटलं बाबांनी वात दादी जानकींनामुद्रा समाविष्ट करावं; पण बाबा म्हणाले तू कॅन्सररून वून इतरांना चान्स दे.

त्यानंतर लंडनला सेवार्केड उघडले. सुखातीला डॉ. निर्मला व नंतर दादी रत्नमोहिनी लंडनला आल्या. नंतर मोहिनीबेन आल्या. मग कॅन्सराची संबंध असलेल्या इंद्रभाईद्वारे त्यांना कॅन्सराचे निमंत्रण मिळाले. मोहिनीबेननी दादींना पत्र लिहिलं. तीन वर्षे झाली; पण परदेशातील वा सेवेद्वारे निस्तार झाला नाही. दादी प्रकाशमणी आणि दादी मनमोहिनी देशांतर्गत कार्यव्यवहार सांभाळण्यात व्यग्र आहात; पण दादी जानकीजी ह्ये वेळ

'मला बाबांकडून
जे प्रेम आणि संतोष
मिळाले तेच मला
इतरांना द्यायचे आहे'
या ह्याच वाक्याने
त्या कायम सेवा करत.

मकतात. त्यांच्या संपर्कातील मंडळी इथे आहेत. तुम्ही वानिचयी अन्वयत बापदादांना विचारा. जानकी दादीजी इथे आल्या तर पुढील कार्य विस्तार कसा करायचा ते ठरवता येईल, नाहीतर आपला इथला गात्रा गुंडाळव्या लागेल असे दिसतं.

पस्ट्रेगामन आणि सेवा - मी त्यावेळी दिल्लीला होते. मुंबई, दिल्ली आणि इतर शहरात 'आध्यात्मिक मेळव्याद्वारे' सेवा घडत होती. गात्रा जगदीशजीसोबत कमला नगर, दिल्ली येथे एका पुस्तकाचे काम करत होते. जगदीशभाई सूचना देत असत. पुस्तकाबाबत गहन चर्चा घडे. 'इलस्ट्रेशन ऑफ राजयोग' या विषयावर पुस्तक आणि सचित्र पुस्तक असे ठरवत झाले. त्यादरम्यान बाबा आणि दादी मंडळींनी, जानकी दादीजींना परदेशी जाऊन सेवा करण्याबाबत सुचविले. मधुबनहून जगदीशभाईंनी माझेही नाव दादीजीसोबत सुचविले. बाबा आणि शरीर मंडळींच्या बैठकीत दादी जानकी म्हणाल्या, 'मी तर काहीच जाणत नाही', त्यावर बाबांनी सांगितले, "आवश्यकता नाही जाणण्याची। तिथल्या लोकांना अनुभव करण्याची इच्छा आहे. बोलण्याची, ऐकण्याची नाही." अशाप्रकारे बाबांनी सबासमोर एक सुस्पष्ट चित्र उभे केले. दादीजींनी बाबांना मोकळेपणाने विचारले, "मला मधुबनसारखा ध्यानकक्ष कुठून मिळणार?" प्रकाशमणी दादींनी आम्हाला बाबांचे प्रकाशयोजना (ट्रान्सलॉग) असलेले चित्र देऊ केले आणि परदेशातही असाच ध्यानकक्ष बनविण्याचे सुनिश्चित केले. यथावकाम दादीजींच्या भारत आणि परदेशादरम्यानच्या चान्या सुरू झाल्या. एका वर्षी तर दादी जानकी तीन वेळा भारतात घेऊन गेल्या. त्या म्हणत, "मला फक्त पडत नाही, गाडीत बसले काम आणि विमानात काम!" त्यांना शेषटपवत कधीही प्रवासाची दगदग झाल्याचे आम्हाला दिसले नाही. परदेशात त्यांनी सगळ्यांना मित्रत्वाच्या भावनेने आपलेसे केले. त्या म्हणत, 'मला दादी न समजता, एक 'फ्रेंड' खपजा.' मनाने त्या हलक्या असत आणि खरोखरीच त्या जगन्निव होत्या. ब्र.कु. केन, चाली इत्यादी अनेकजण दादींकडून प्रशिक्षण घेऊन आपापल्या प्रदेशात सेवाकेंद्र उघडण्यास निमित्त बनले.

प्रथम लंडन - दादीजी लंडनला प्रथम पोहोचल्या तेव्हा भारताबाहेर लंडन आणि हॉंगकाँग या दोनच ठिकाणी

सेवाकेंद्रे होती. लंडनला जमा होणारा निधी दरमहा एकशेवीस पौंड असे. सेवाकेंद्र भाड्याच्या खेदवासा भयत होते. जेमतेम बारा विद्यार्थी नियमित येत. तेही भारतात ज्ञानाची तोंडओळख झालेल्यांपैकी होते. लेस्टरमध्ये दादी रत्नमोहिनींनी कार्याची सुरुवात केली होती. तिचे गीता पाठशाळेत आठ-दहा जण येत.

दादीजी लंडनला पोहोचल्यानंतर एका प्रसिद्ध ठिकाणी आपले आध्यात्मिक चित्रदर्शन आवोजित केले होते. त्याकारिता 'इलस्ट्रेशन...' हे पुस्तक छापलं होतं. त्यानिमित्त मुंबईहून रमेशभाई, उषा बहन, डॉ. निर्मला आणि मोहिनीबेनेदेखील आल्या होत्या. दादीजी तेव्हा लंडनला पोहोचल्या तेव्हा त्यांचा पहिला प्रस्न होता 'सकाळचा क्लास किती बाजता सुरू करता?' त्यावेळेस डॉ. निर्मला तिथला कार्यभार सांभाळण्याचा निमित्त होत्या. त्या म्हणाल्या, 'तसं काही नाही, तुम्ही सकाळी सात म्हणालात तर तेव्हा सुरू करू, आठ बाजताही करता येईल.' दादी म्हणाल्या, 'तसं मोघम उत्तर नको, किती बाजता क्लास सुरू होतो?' डॉ. निर्मला हसून म्हणाल्या, 'क्लासमध्ये आम्हीच मंडळी असू. तुम्ही म्हणाल त्यावेळेनुसार ठेवता येईल. आम्ही त्यानुसार उठू.' दादी म्हणाल्या, 'अजून कुणीच नाही येत?' आम्ही एकमेकांच्या तोंडाकडे पाहू लागलो आणि सांगितलं सकाळी बाहेरचं कुणीच येत नाही. आमचे आम्हीच असतो. योगी भाऊ बहिर्णिना तुम्ही फोन करून बोलवा, अशी सूचना दादीजींनी केली. पण डॉ. निर्मलांनी योगामध्ये रुची असणाऱ्या मंडळींना सकाळच्या क्लाससाठी निमंत्रण दिले. एका भावने तर सांगितलं, 'मी येईन; पण आधी मला जाणं करण्याकरिता पाच वाजता फोन करा.' डॉ. निर्मला आणि मोहिनीबेने दोघीच बाहेर जाऊन आवश्यक सामान आणत, सेंटरवर पोटागाडीही नव्हती. ते पाहून दादींनी क्लासमध्ये वेगान्यांना येता-वेता सामान घेऊन येण्यास सुचविले. असे त्यांनाही चडवत गेल्या आणि अनेक गोष्टीत त्यांनी परिचर्तन आणले.

दादीजींनी कधीही उणिवा पाहिल्या नाहीत. भारतात सगळी साधने सेवेसाठी आहेत, इथे लंडनमध्ये नाहीत वगैरे फिरकोळ विचार कधी मनाला शिवू दिले नाहीत. 'मला बाबांकडून जे प्रेम आणि सांगोपन मिळवले तेच मला इतरांना द्यायचे आहे' या एकाच भावनेने त्या कायम सेवा करत.

बाबांनी त्यांना लंडनला पाठवताना म्हटले होते, 'तुला तिकडेही मधुबनची प्रतिकृती बनवायची आहे. तसेच नियम, मर्यादा, संगोपन आणि आध्यात्मिक प्राप्ती येणाऱ्या प्रत्येकाला अनुभवता यावी, चाकरिता प्रवचनशील राहणेच आहे.'

खरोखरीच दादीजींनी या सूक्ष्मेचे तंतोतंत पालन केले. त्यातून पुढे ऑस्ट्रेलियात डॉ. निर्मला सेवेकरिता गेल्या. डेनिसबेन कॅनडा, जर्मनी इत्यादी ठिकाणी गेल्या. ऐंशीच्या दशकात अनेक देश सेवेच्या परिघात समाविष्ट झाले.

स्वधर्म सरळ आणि आनंदी पक्षीकन - प्रकाशमणी दादीजी त्यामंतर जेव्हा लंडनला आल्या, तेव्हा त्यांच्यासाठी राहण्याची चांगली व्यवस्था करावचा आम्ही फार प्रयत्न केला; पण फारसे बरा आले नाही. त्या म्हणाल्या, "हटकत नाही, मी तिरपल्या भाऊ-बहिणींना भेटायला वेत आहे. आरामदायक सोय ही म्हणण्याची बाब नाही." मात्र दादी जानकीजींना यशात फार श्रोतं की, जसं मी साकार बाबांना पुण्यात बोलावल्यावर उत्तम व्यवस्थेसाठी प्रयत्न करत असे तसं व्हावं. त्या दिवसांत सेवा करून आम्ही सर्वजण आणि रमेशभाई व प्रकाशमणी दादीजी उभिरा सेबाकेंद्रावर पोहोचत असू. एकदा प्रकाशमणी दादी संव्याकाळी म्हणाल्या, 'बघू दे आजच्या जेवणाची करव तयारी आहे'. छत्रतर त्या दिवशी गडबडीत संव्याकाळी काहीही तयारी नव्हती. दादी जानकी पटकन त्यांना म्हणाल्या, 'तुम्ही स्नान खीरे करून घ्या तोपवेत होईलच सगळे.' जानकी दादी स्वयंपाकातही चढपटीत होत्या. पटकन त्यांनी पोळी-भाजी केली. इतक्या सुजाण होत्या.

दादी जानकींच्या हाताखाली क्वात होणारे विद्यार्थी जेव्हा मधुबनला जात, तेव्हा मनमोहिनी दीदी त्या

मंडळींखोबत प्रस्नोत्तरे करत. विद्यार्थ्यांची प्रगती पाहून त्यांनी दादीजींचे भरपूर कौतुकच केले.

२००५ साली द. अफ्रिकेतल्या 'दरबन'मध्ये आम्ही होतो. 'कॉल ऑफ टाईम' नावाच्या कार्यक्रमाची वांदल सुरू होती. अशातच गुलनार दादीजींचा आम्हाला फोन आला. दादी जानकींना बाबांनी भारतात बोलावले आहे असा नितोप होता. आम्ही म्हणू लागलो, 'दोन दिवसांनी इफला कार्यक्रम झाला की जा भारतात.' पण दादीजींनी तिथे जपलेल्या मंडळींना संतुष्ट करून तात्काळ मधुबनकडे प्रस्थान केले, इतक्या त्या आज्ञाधारक होत्या. बाबांचा शब्द जराही खाली पडू देत नसत. एखाद्या गोष्टीला पूर्णविराम म्हणजे पूर्णविराम. त्यात किंतुपंतु कधीच नसे.

भारतात त्या गेल्या आणि पुढे दादी प्रकाशमणींची प्रकृती नाजूक होत गेली. मी समजले, इधून पुढे जानकी दादीजी लंडनमध्ये कितपत वेतिल कुणास ठाऊक! १९७४ ते २००५च्या दरम्यान 'मिटीट सेंटर, स्तोवत हाऊस तसेच इंग्लंडमध्ये ४४ सेबाकेंद्रे उभी राहिली होती. ११० देशांत सेवेचा विस्तार झाला होता. या विस्तारात न गुंतता दादीजी भारतात गेल्या आणि पुढे भारतवासी भाऊ-बहिणींना त्यांच्या सहवासाचा लाभ झाला. दादींच्या इच्छेनुसार त्यांच्या अंत्यविधींवरही फक्त अत्यावश्यक खर्च झाला. दादीजींच्या निर्वाणानंतर अनेकांचे ई-मेल, फोन वेत राहिले. त्यांना अंत्यविधीस उपस्थित राहता आले नाही, वाबाबत ते हळहळत होते. या व्यापक नाटकांत ह्या घटनेची नोंद अशीच होती आणि दादीजींची इच्छाही त्याला अनुकूल होती. त्याप्रमाणेच घडले. असा विदेशी स्थिती प्राप्त केलेल्या दादीजींना शू-शू प्रणाम!

(पृष्ठ क्र.५ करून)

सांभाळ करणार आहे हा भावच निर्पोही बनू लागतो. जसे दाई राजपुत्राला सांभाळते तरी तिला पाहीत असते, हे मूल आपले नाही. त्याप्रमाणे आपण सगळ्या नात्यात प्रेम अनुभवू लागतो; पण त्यात गुंतून पडत नाही. दुसरा अभाव आहे, स्वतःला प्रकाशकरणाधारी देवदूत समजणे. प्रकाशाचे

पुत्र हे कुणाचे नसतात ते फक्त धरतीवर वेऊन आपले कर्तव्य बजावून जातात, असे एका ठिकाणी स्वामी विवेकानंदांनी म्हटले आहे. त्याप्रमाणे आपण अन्वास करणे हाच मुक्तीचा मार्ग आहे. हीच निर्बंध अवस्थेकडे नेणारी वाटचाल आहे. दीर्घकालीन अभ्यासाला पर्वाच नाही.

गुढीपाडवा ब्र.कु. छाया, मुलुंड

भारत वर्षातील अनेक सणांपैकी गुढीपाडवा हा अतिशय हर्षोल्लासाने साजरा होणारा एक नावीन्यपूर्ण सण. हा सण भारतातील अनेक राज्यात साजरा केला जातो. उदा. महाराष्ट्र, आंध्र प्रदेश, कर्नाटक इत्यादी. मराठी माणसांच्या नवीन वर्षाचा हा पहिला दिवस. हा सण साजरा करण्याच्या मागे नैसर्गिक, ऐतिहासिक तसेच आध्यात्मिक कारणे आहेत. नैसर्गिक कारण म्हणजे चैत्र शुद्ध प्रतिपदेला गुढी उभारतात म्हणजे चैत्र महिन्याचा पहिला दिवस साजरा करतात. या अगोदर फाल्गुन महिना म्हणजे आधीच्या वर्षाचा अंत आणि चैत्र म्हणजे नवीन वर्षाची सुरुवात. फाल्गुन महिन्यात ग्रीष्म ऋतू असल्यामुळे संपूर्ण निसर्गात पानगळ झालेली असते. अशा निस्तेज निसर्गाला पुन्हा ताप्रेतवाने करणारा महिना म्हणजे वसंत ऋतू, म्हणजे चैत्राची सुरुवात. चैत्र महिन्यात संपूर्ण निसर्गात, संपूर्ण कराररत चैतन्य उमळते, झाडांना नवीन पालवी येते जन्म निसर्ग हसू लागतो. ज्ञानेश्वरांनी एक ठिकाणी म्हटलंय

जैसे ऋतुपतीचे द्वार । बन्नी निरंतर
बोळणे फळभार लावण्येसी ॥

यामागचे ऐतिहासिक किंवा पौराणिक कारण असे मानले जाते की उपरिचर राजाला छत्रदेवाने एक काठी दिली होती. ही काठी उपरिचर राजाने आपल्या घरासमोर जमिनीत रोवली. त्याला रक्षणी बल बांधले आणि त्याची पूजा केली. तो दिवस म्हणजे चैत्र महिन्यातला पहिला दिवस होता. ही काठी म्हणजे विजवाचे, समृद्धीचे प्रतीक मानले जाऊ लागले. म्हणून पुढे अनेक राजांनी देखील आपल्या घरासमोर अशी काठी रोवली आणि त्याची पूजा केली.

तिला पुढे गुढी हे नाव दिले गेले. संतश्रेष्ठ ज्ञानेश्वर म्हणतात अधर्माची अवधी तोडी । दोषांची लिहिली फाडी । सज्जनांकरवी गुढी । सुखाची उभवी (ज्ञाने. अ. ४, ओवी ५२)

शालिवाहन नावाच्या कुंभाराने शक नावाच्या असुरांचा पराभव करणाऱ्यासाठी सहा हजार मातीच्या सैनिकांचे पुतळे तयार केले आणि त्यात प्राण फुंकून त्यांच्या साहाय्याने चाच दिवशी शकांचा पराभव केला. अशी आख्यायिका प्रचलित आहे. या शालिवाहन राजाच्या नावाने नवीन काळातला शालिवाहन शक म्हणून सुरु झाली. १४ वर्षांचा आपला वनवास संपवून राज्यासारख्या शत्रूचा पराभव करून, आजच्याच दिवशी श्रीराम अयोध्येला परतले होते असे रामायणात लिहिले आहे. चाच दिवशी ब्रह्मदेवाने विश्वाची नवनिर्मिती केली ज्याला सत्ययुगाची सुरुवात असेही म्हटले जाऊ लागले.

आता आपण पाहूया या नैसर्गिक, ऐतिहासिक कारणांमागे सत्य, आध्यात्मिक कारण काय आहे...

सत्य ईश्वराच्या द्वारे प्राप्त बवार्थ सत्यता काय आहे ते जाणून घेऊया...

ग्रीष्म ऋतू - पानगळतीचा ऋतू. जिथे जीवनातील आनंद, उत्साह, संपृद्धी संपूर्णपणे निस्तेज झालेली असते. संपूर्ण मानव जातीचे अधःपतन झालेले आहे. हा ग्रीष्म ऋतू म्हणजेच कलियुगाचा करलावपी. जिथे मानव जातीचे अधःपतन झालेले आहे. त्याच्या जीवनातील चैतन्य क्षीण झाले आहे. असा हा काळ म्हणजेच कलियुग.

कलियुग म्हणजे एक कल्पाचा अंत आणि सत्ययुग

आ असार संसाराला
(जगताला) वसंत ऋतूमध्ये
परिवर्तन करायला असेल..
तर आपल्याला अज्ञान
अंधकाररुपी मरणाळ
दूर करायी लागेल.

म्हणजे पुरुच्या कल्पाची सुरुवात. अंताचा काळ म्हणजे ग्रीष्म ऋतू आणि सुरुवातीचा प्रफुल्लित करणारा काळ म्हणजेच वसंत ऋतू चैत्र. म्हणून चैत्राला नावीन्याचा महिना म्हटलेले आहे. समृद्ध महिना- म्हटले आहे. विजय, समृद्धी, आनंद, उत्साह, वैभव चाचे प्रतीक म्हणजेच चैत्र. सत्ययुग दर्शवणारा हा काळ.

कलियुगाचा अंत म्हणजे ग्रीष्माचा अंत आणि सत्ययुगाची सोनेरी पहाट किंवा चैत्राची सुरुवात पुन्हा करणाऱ्यासाठी सोनेरी पहाट पुन्हा फुलवण्यासाठी संपूर्ण निश्चातील हलकेलेले चैतन्य, उर्षंग उत्साह, समृद्धी पुन्हा आणाऱ्यासाठी निराकार परमात्मा शिव, आदिवेव प्रजापिता ब्रह्मा यांच्याद्वारे पुन्हा ज्ञानाच्या कलशातून ज्ञान-अमृत मनुष्यातऱ्यांवर सिंपवून त्यांच्या जीवनाला पल्लवित करत आहेत.

हा परमात्म अवतरणाचा कालावधी म्हणजे ब्रह्माच्या दिवसाची सुरुवात. ज्याला पुरुषोत्तम संगमयुगाचा काळ असे म्हटले जाते. हा काळ म्हणजे ब्रह्माची रात्र (कलियुग) आणि ब्रह्माचा दिवस (सत्ययुग) यानभला काळ म्हणजे संगमयुग. संपूर्ण कलियुगामध्ये अत्याचार, पापाचार आणि मनोविकारांचे राज्य आहे. प्रत्येक मनुष्याच्या विकाररूपी रावणाच्या अधीन आहे. असा ना रावणाच्या म्हणजेच मनोविकारांच्या पाशातून मुक्त करणाऱ्यासाठी स्वतः ईश्वर राजयोगाचे एक मंत्र प्रत्येक मानवाला प्रदान करित आहेत.

ज्ञान आणि योगाचे शस्त्र वापरून जे मनोविकारांवर विजय प्राप्त करतात, असे आत्मे पुन्हा सत्ययुगामध्ये म्हणजे रामराज्यात प्रवेश करतात. ना छान्ना गुढीपाडव्याला म्हणजेच रामराज्याची सुरुवात करायची असेल तर ईश्वरी ज्ञान योगाच्या माध्यमातून एवढावरती विजय प्राप्त करावा लागेल. गुढीची काठी उंच बांधली जाते याचा अर्थ ईश्वर आपल्याला सर्वत्रेष्ठ पद, देवपद प्राप्त करवून देतो. मनुष्यापासून देवपद प्राप्त करविण्यासाठी आपल्यामधला षड्भूत विजय प्राप्त करावा लागेल. त्याचे प्रतीक म्हणजे ही गुढी. गुढीवरची सामरेची माळ, गडू, रेजापी बस.. हे संपूर्ण सुख, समृद्धी आणि वैभवाने प्रतीक आहे. असा सुख, समृद्धी आणि वैभवाने नटलेल्या नवीन सृष्टीमध्ये प्रवेश करायचे असेल म्हणजेच सत्ययुगामध्ये जायचे असेल... ना असार संसाराला (जगताला) वसंत ऋतूमध्ये परिवर्तन करायचे असेल.. तर आपल्याला अज्ञान अंधकाररूपी परगळ दूर करायची लागेल.

यासाठी आपल्याला ब्रह्माकुमारी ईश्वरीय चिन्म विद्यालयामध्ये जाऊन राजयोगाचे ज्ञान प्राप्त करायचे लागेल. कारण ईश्वराच्याच द्वारे प्राप्त संपूर्ण विजय हा आपला जन्मसिद्ध अधिकार आहे आणि हा अधिकार घेऊन, घसा आपण पुन्हा एका नवीन पहाटेची, वसंत ऋतूची म्हणजेच छान्ना गुढीपाडव्याची रामराज्याची सुरुवात करूया.

...

(पृष्ठ क्र.४ बरन)

कितीतरी संतांनी भूतदया करा असे सुचविले.भूतदया ज्याचे मनीं । त्याचे घरी चक्रपाणि । असे म्हणून ठेवले आहे. संत नामदेवांचा एक अमंग मोठा उद्बोधक आहे. खाटकी जो केपी पशुची नरडी । अषभित करंगळी सापडली । मेलो मेलो म्हणून गडबडा लोळे । परी कापी गळे आठवेना । आपुले म्हणून विव्ळतसे । खटखटा हांसे दुसऱ्यासी । जन्मवरी पोशिलें लेकुराचे पार । हातीं घेऊनि सुरी उभा राहे । नामा म्हणे विष्णुदास जो निर्लज्ज । त्यासी पंढरीराज केवि भेटे ।। कशिरांनीही धार्मिकपणे रोकडा सवाल उभा करून हा विषय सहजपणे मांडला आहे. ते म्हणतात

बकरी पाती खात है (बकरी गवत खाते) । ताकी काढे खाल ।

जो बकरी को खात है । ताको कौन हवाले ?
यांसाहारापासून पूर्णपणे परावृत्त न होऊ शकणाऱ्यांसाठी भारतीय संस्कृतीत चतुर्पासाची योजना केली असावी. त्याचप्रमाणे अनेकजण मंगळवारी, अमर्यावारी, तमक्या प्रसंगी, धार्मिक कारणाद्वारे मांसाहार टाळतात. कदाचित पूर्वीच्या काळी वापरागे हीच भूमिका असावी. असो ! ज्याला जप्यात्म्यात काही साध्याचे आहे त्याने आपल्या आहारात ना गोर्दीचा समावेश न केल्बास उत्तम ! एवढेच सांगून इथेच समाप्तेप करूया.

...

मनःशक्तीद्वारे कायापालट

ब्र.कु. शिवानी, दिल्ली

१) योगाद्वारे आनंद, खुशीची प्राप्ती होईल का ?

- दिवसभरात साधारणतः ७०,०००-८०,००० संकल्प आपल्या मनात येतात. प्रत्येक संकल्प ही एक ऊर्जा आहे. सर्वात पहिले आपले विचार हे आपल्या भावनांशी निगडित आहेत. जसे विचार तशी भावना असते. म्हणून मानसिक स्वास्थ्य हे आपल्या भावनांशी जोडलेले आहे. मग ते संकल्प आपल्या शरीराला कार्यरत करतात व आपल्या कार्याद्वारे इतर लोकांपर्यंत पोहोचतात. तसेच आपल्या संकल्पांचा आजूबाजूच्या वातावरणावर, निर्माणपरिणाम होतो. म्हणजे आपले विचार, संकल्प जर ब्रेण्ड दर्जाचे असतील तर आपण स्वतः आनंद सुख अनुभवू शकतो. आपले शरीर स्वस्थ राहू शकेल. आपल्या नात्यांमध्ये गोडवा असेल आणि निसर्ग देखील सत्वगुणांनी परिपूर्ण असेल. वासाटी वा चार संबंधांस्वरित एक पाचवा संबंध आपल्याला परमपिता परमात्म्याशी जोडवा लागेल. परमात्म्याशी संबंध जोडून त्याच्याशी एकरूप होणे यालाच 'यजवोग' म्हणतात. परमपिता परमात्म्याद्वारे आपल्याला ज्ञानाची प्राप्ती होते. आपली आंगरिक शक्ती वाढते. एक नवीन ऊर्जा अंगात सळसळू लागते आणि जेव्हा हे ज्ञान आणि शक्ती एकत्र होतात तेव्हा आपल्या विचारांची चक्रे व्यवस्थितरित्या फिरू लागतात. आपसूकच मग बाकीच्या चार योगांची, संबंधांची जोडही सहजच परिणामकारक होते. तर हा पाचवा संबंध परमात्म्याशी योग सर्वात महत्त्वाचा आहे. कारण यांचा सर्वाधिक फायदा आपली मानसिक

अवस्था सुधारण्यात होतो. मन ठीक तर शरीर देखील ठीक /तंदुरुस्त होईल. आपल्या एका योग्य विचाराने आपण आपल्या बरोबर सृष्टीचा सुद्धा कायापालट करू शकतो. इतकी ताकद या राजयोगामध्ये आहे.

२) कठीण प्रसंगी आपण मनाला काबूत कसे ठेवू शकतो ?

- कोणालाही कायद्याच्या चौकटीत राहण्याला आवडत नाही. मग मन तरी याला अपवाद कसे असेल ? मनाबरोबर

आपल्याला एक जिव्हाळ्याचा नातेसंबंध जोडायचा आहे. आपल्या मनाला आपला मित्र बनवायचे आहे. मन म्हणजे आपल्या विचारांचे स्वोत! तर आपण कसे योग्य विचार करावचे, हे आपल्या मनाला शिकवायचे आहे. जेव्हा परिस्थिती आपल्या मनासारखी नसते, तेव्हा बिडबिड, ध्वंस विचारांमुळे आपली शक्ती नष्ट होते. जर बारकांनी वा गोष्टीवर विचार केला तर लक्षात येईल की, स्वस्थिती तर आपल्या नियंत्रणात आहे. स्वस्थिती अर्थात आपल्या मानसिक विचारांची परिफळता, जर आपल्या विचारांचा पावा मजबूत असेल तर कोणतीही

कोणत्याही कायद्याच्या चौकटीत राहण्याला आवडत नाही. मग मन तरी याला अपवाद कसे असेल ? मनाबरोबर आपल्याला एक जिव्हाळ्याचा नातेसंबंध जोडायचा आहे.

परिस्थिती आपले बरे-वाईट करू शकणार नाही. ही शुद्ध, सात्त्विक विचारांची तत्वप्रणाली आपल्याला कोणत्याही परिस्थितीचा धैर्य सामना करण्याची नवीन ऊर्जा देईल. त्यामुळे आपली नैराशाची भावना नष्ट होऊन आपले मानसिक स्वास्थ्य वाढेल.

३) कोरोना काळातील बंदीमध्ये आपल्या संवभावरच जो घाला घातला गेला तर तो संवम कसा बाळगायचा ?

-कठीण परिस्थितीत मनाने खंबीर राहणे आवश्यक आहे.

कोरोना काळात सरकार, प्रसार माध्यमे सर्वांनी सांगितले की काळजी घ्या, घाबरून जाऊ नका. आठवड्याभरात आपण काळजी, खबरदारी घ्यावला तर शिकलो पण घाबरून जाऊ नका हेच मुख्यतः विसरून गेलो. कोणी एक व्यक्ती विसरला नाही तर, जगभर सगळेच जण हा महामंत्र विसरले. त्यामुळे या घबराटीचे लोण सगळीकडे यणव्यासारखे पसरले. त्यात प्रसार माध्यमांनी नकाराची वातावना पसरवून त्यामध्ये भर घातली. आजार तर आलाच त्याचबरोबर आपण त्यात अट्टिभ्रंश, चिंता, भय बांधी भर घातली. घराघरात दुःखाचा डोंगर कोसळल्यासारखी परिस्थिती आपण निर्माण केली. हे सर्व काही आपण आपले मानसिक स्वास्थ्य हरवल्यामुळे झाले. त्यासाठी आपण स्वतः अल्पनिर्मर व्हावला पाहिजे. यी आत्मा कोणा व्यक्तीवर वा परिस्थितीवर अवलंबून नाही तर यी आत्मा माझ्या मनाचा, सर्व इंद्रियांचा मालक आहे. यी आपल्या मनाला आदेश दिला पाहिजे की या परिस्थितीत मी स्वतः खंबीर राहून इतरांना कसा धीर देऊ शकतो. कोणत्या प्रकारे मदत करू शकतो, हा विचार केला गेला पाहिजे. शरीराची रोगप्रतिकारक शक्ती जशी बाळगली, तशी मानसिक शक्ती, आंतरिक ऊर्जा कशी बाळगेल हे व्हावला हवे. गोष्टी बेतीस आणि जातीसही; पण माझी मनःस्थिती कोणत्याही परिस्थितीत दास्यू देणार नाही याचा विचार व्हायला हवा.

४) ध्यान धारणेचा विधी काय ?

- होळे बंद करून कोणतेही विचार मनांत न वेचे म्हणजे ध्यानस्थ होणे नाही तर, योग्य ते विचार मनांत आणून एकाच्या म्हणजे परमात्म्याच्या अस्तित्वाची एकरूप होऊन त्या स्वीममध्ये रममाण होणे म्हणजे ध्यान. आपण झोपलो तरीही आपले विचार चालूच असतात. म्हणून विचारांना आपण थांबवू शकत नाही तर, त्या विचारांना योग्य ती दिशा आपण देऊ शकतो. त्यासाठी तीन पावऱ्या

अ) जे आपल्याला वनावचे आहे त्याचा विचार मनात आधी दृढ करायला हवा.

आ) जो विचार आपण दृढ केला त्याचे चित्र आपल्या चित्तपटलावर उमटवायचे, जेणेकरून आपल्या मनातील विचार व बुद्धीद्वारे तयार झालेले चित्र हे दोन्ही एकत्रितपणे प्रवास करतील. एक दृढसंस्कल्प आणि दुसरे त्याचे प्रत्यक्ष स्वरूप हे ज्ञातात हात घालून चालले पाहिजेत. मन आणि

बुद्धी एकत्रितपणे एकाच दिशेने कार्यरत ठेवणे महत्त्वाचे आहे.

३) तिसरी गोष्ट म्हणजे मन, बुद्धीद्वारे रेखाटलेल्या चित्राचा अनुभव करणे व त्या अवस्थेत राहणे ! तर मनाद्वारे रचलेल्या संकल्पांच्या हिंदोळ्यावर स्वार होऊन त्या गोष्टीत रममाण होऊन आत्मंतिक सुखाचा अनुभव घेणे. ती स्थिती किंवा अवस्था तशीच टिकवून ठेवणे म्हणजे ध्यान ! जसे आपण आपल्यातील कलागुणांचा विकास, आपली वैचारिक पातळी उंचावून करतो तसेच परमात्म्याची एकरूप होऊन, त्यांच्याची ध्यान लावून आपण परमात्म्याकडून दिव्य गुण आणि शक्तींची प्राप्ती सहज साध्य करू शकतो.

५) ब्राह्ममुहूर्ताकर उठण्याचे काय फायदे आहेत ?

- पहटेची वेळ ही ध्यान-धारणेसाठी योग्य आहे कारण त्यावेळी इतर सर्वजण झोपलेले असतात. तेव्हा आपली एकाग्रतेची शक्ती नक्कीच कार्यरत होईल. त्यातही पहटे ४-५ ही ब्राह्ममुहूर्ताची किंवा अमृतवेळेची वेळ सर्वात जास्त प्रभाबत्वाची आहे. कारण वा वेळेचे सर्वाधिक ऊर्जासन्ती वातावरणाला खेळत असते. स्वास्तिक ऊर्जेचा स्तर उंचावलेला असतो म्हणूनच बाबेची अमृताची सृष्टी होत असते. सगळीकडे सांततेचे, सुंदर वातावरण असते. असा वेळेस आपले मन प्रफुल्लित व ताजे टवटवीत असते. तर असा रचवेळी आपण परमात्म्याची जोडले जाऊन आपला सर्वांगीण विकास सहज साध्य करू शकतो. आपल्याबरोबरच आपण निर्माला देखील वा दिव्य अनुभूतीचे बरदान देऊन सृष्टी परिवर्तनाच्या कार्यास हातभार लावू शकतो.

६) संकल्पाद्वारे सिद्धी कशी प्राप्त होईल ?

- हे एक दीर्घ सपीकरण आहे. जेव्हा एखाद्या गोष्टीचा सातत्याने विचार करतो व त्या गोष्टीचा पाठपुरावा करतो तेव्हा ती गोष्ट हमखास साध्य होतेच. आपल्या विचारांमध्ये एवढी तीव्रता ताकद आहे. फक्त आपल्या विचारांची गुणवत्ता क्रेष्ट हवी याचे भान असायला हवे. जर बुद्ध मनाने केलेले संकल्प फलीभूत व्हावेसे वाटत असेल तर, त्यासाठी दिवसभरातील दोन वेळा कटाकाने पाळण्या पाहिजेत. एक रात्री झोपावच्या आधीची वेळ व दुसरी सकाळी उठताक्षणीची वेळ. यावेळेत केलेले विचार हे खरखे

(पृष्ठ क्र. २४ वर)

दादी कमलसुंदरीजी!

ब्र.कु. हेमंत, शांतिवन

कुणी असाध्य आजारातून बरा झाला वा अपघातातून मरता-मरता वाचला, तर सगे-सोबरे नवे कपडे-लते नेसवून शुभेच्छा देतात, 'बाबा रे, ईश्वर कृपेने तुझा नवीन जन्म झाला, झाले-गेले विसरून जा व देवाचे आभार मानून नवी सुरुवात कर.' असंच ब्राह्मणांचा उपनयन विधी झाल्यावर द्वितीय जन्म मानला जातो व अंज्यातून बाहेर आल्यावर पक्षांघाही जणु द्वितीय जन्म होतो. म्हणूनच ब्राह्मण व पक्षी हे द्विज म्हणजे दोन्हा जन्म घेणारे मानले जातात. पण आपण कुणाचे कधी चार जन्म ऐकलेत का? नाही ना! पण राजयोगिनी दादी कमलसुंदरीजी स्वतःच्या चार जन्मांची अलौकिक कथा मोठ्या आवडीने व खूप रमणीकरतेन सांगत. दादीजी मधुर, ओषधत्या चाणीद्वारे प्रत्येक जन्माचे हुबेहुब सजीव चित्रण श्रोत्यांसमोर साकार करत.

तर मग ऐकूया, कमलसुंदरी दादींची त्याच तपस्वेची प्रेरणा देणाऱ्या जन्मांची गाथा, त्यांच्याच मधुर सभदात! दादी स्व-जन्मांच्या कथाणीचे रसपूर्ण वर्णन करत, 'सान्या कल्पात, ब्रह्मामुखवंशावली ब्राह्मण जन्म फारच अजब आहे. मी संगमसुगात चारदा जन्म घेतला. पहिला जन्म जरीराचा! जो सर्वच घेतात, तो म्हणजे प्रथम दैहिक जन्म! मातापित्याने पालन पोषण करून लान करवून दिलं तो झाला माझा द्वितीय जन्म, कारण कन्येसाठी विवाह म्हणजे एका घरातून मरून दुसऱ्या घरी नवा जन्म घेण्यासारखंच असतं. माहेरी असलेलं कन्येचं अल्लसड, निर्दिष्ट व पवित्र जीवन संपाद होतं अन् सासरी पराकलंबी-परतंत्र जीवनात परिवर्तित होऊ शकतं. कलियुगात हे दोन जन्म जवळ-जवळ प्रत्येक स्त्रीला घ्यावेच लागतात. आपण विचार करत असात, आपखी दोन जन्म ते कोणते? तर ते सांगते.

'ईश्वरी ज्ञान मिळाले तो तिसरा नवीन जन्मच होता. कारण परमात्म्यास पिता मानलं. ईश्वर सदगुरुच्या रूपात भेटल्याने 'मामेकम् शरणम् ब्रज, सर्वधर्मान् परित्यज्य' ह्या मंत्रानुसार शिवाबरोबर जिवाचं नातं जोडलं. भक्त मरिसमान विकारी संसाराच्या रुढी व लोकलाजेला तिलांजली देऊन, 'म्हे तो एक गिरीधर गोपाल दुसरा न कोई' हे बचन बुद्धीद्वारे पाळण्यासाठी पतिव्रता नाही सनान-प्रभु प्रियतमास मन मंदिरात स्थापित करावं लागलं. विकारी संबंध व कर्मांची खाती विसरावी लागली. हे एक प्रकारे मरणही कठीण अन् नवा जन्म घेवंही तसं कठीणच होतं! लौकिक नातेवाईकांना उघड्या डोळ्यांनी पाहत असूनही, नाती-गोती विसरून आत्मिक स्मृतीत जगावचं होतं, पतीचा 'पती' परमेश्वराच्या (श्री) भवान् प्रत्येक पाऊल उचलावचं होतं. ह्यात मन बुद्धीची मेहनत होती. कलियुगी शिर (डोकं म्हणजे तमोगुणी बुद्धी) कापून नवे मस्तक (दिव्यबुद्धी) धारण करायचं होतं. जुन्या (सुद) जीवनाचा अंत करून ब्राह्मण(पवित्र) बनवची पैज होती. हे 'दिव्य परिकर्तनच' मज् आत्म्याचा 'तृतीय मज्जीवा जन्म' होता.

ह्या अलौकिक जन्माचे सुख तरी किती अन् कसं बर्बावे! पारलौकिक मातृपित्याचे निःस्वार्थ प्रेम, ईश्वरार्थ अर्पित प्ताने धान्य घेऊन-खुन्या ब्राह्मणांनी बनवलेलं ब्रह्मभोजन व दैवी परिवारात रमलेलं असं हे आत्मिक बालपण मी स्वनातही कधी विसक शकवार नाही! याने मोठी असूनही ईश्वरी गुरुकुलात आगळ्या-वेगळ्या विद्यार्थी जीवनाचा श्रीगणेश झाला, प्रतिदिनी ज्ञानाच्या गोड-गोड गोष्टी ऐकत, 'अध्यात्म विद्यार्जनात स्वप्न अन् ब्रह्मवाद्या व जगदम्बाची धर्माची अपत्त्व बनून अतींद्रिय सुखात सदैव मस्त'-असं अद्भुत जीवन होतं...हे जीवन तर सान्या ब्रह्मकर्त्यांना प्राप्त होतं. जे ब्रह्मवाद्यांच्या

मुखकमलाद्वारे दिलेल्वा शानामुळे ब्रह्मा-मुखवंशावली ब्राह्मण बनतात...पण मला मिळालेला चौथा जन्म कदाचितच कुजा विरळघाला लाभतो...

सत्यगुणी संस्कार, दिनचर्या, खाणं-पिंनं कसं असेल? हा अनुभव करविण्यांस दिव्य-दृष्टिदाता, कर्ता-कविता शिवपित्याने मला चौथा दैवी जन्म दिला. अनावास ध्यानात एक विशेष कार्यक्रम दिला. त्यानुसार मी एकटीच काही दिवस एकांतात ध्यानावस्थेत एका खोलीत राहिले. मला भोजनाची पनाई होती. मी थोडं दूध नि फळंच घ्यायचे. शिवबाबांना निरंतर आठवायची आज्ञा होती. सूर्यमूलासमोरी दिन्कर्वा होती. शिव प्रभूचे स्मरण हेच एक काम होतं. फलस्वरूप वर्तमान जीवनाचे संस्कार सुप्तावस्थेत गेले. दृष्टि-वृत्ती बदलली. मी जिवंत होते, पण शरीराचं नाव-गांव, वन-पत्ता काहीच आठवना! सर्व स्मृती गायब झाल्या होत्या. देहाची सारी नाती विस्मृत झाली होती. लौकिक नातेवाईक भेटायला आले, त्यांनाही मी ओळखलं नाही. अलौकिक भाऊ-बहिणींची नावं मी विसरले होते.

मी स्वतःस सत्यगुणी सृष्टीच्या दैवीकुलातील एक छोटीशी कोमल कन्या अनुभवत होते. माझ्या मुखातून स्वर्गीय भाषा हळू-हळू स्वरात निघे. माझे दैवी-दुनियेचे सत्यप्रधान संस्कार जागृत झाले होते. काम, क्रीडादी विकारांची अविद्या झाली होती. कलियुगी भाषा, हावभाव, काहीच उमगत नव्हते. नेत्र तेच होते, पण मन मात्र बदललं होतं. परमात्म-शक्तीने अशी काही किमया केली होती की, जे ब्रह्मावत्स माझ्या समोर येत, त्यांचा भक्तिजातला सत्यगुणी चेहरा नाव-गांव-रूप व संबंधच मला दिसत. कुणी विचारलं, 'तू कोण आहेस?' तर मी राजकुमारी आहे, असा अनुभव फक्त असल्याने, स्वतःचा वैकुण्ठवासी परिचय सांगायची. कुणी म्हणाले, 'तो अमुक-तमुक यज्ञवासी कोण आहे?' तर मी त्यांना ज्या राजकुमार-राजकुमारी किंवा दास-दासीच्या रुपात पाहत असे, तेच वर्णन करायची. कोणत्या राज्याचे राज्य आहे? कोण माता-पिता आहेत? त्यांचे नाव पत्तासकट सांगायची. सलग दीड महिना ट्रांसमधे राहून हे स्कर्ण-सुख अनुभवसं! त्या कालावधीत मी दिवसातून एक-दोन क्षणेषू दूध प्यायचे. सर्वांना आश्चर्य वाटे की इतका अल्प आहारावर शरीर कसं

चालेल? पण मी स्वस्थ होते. माझं वागणं-बोलणं-चालणं राजकुमारीसमान होतं. दिव्य-दृष्टिवर आधारित दैवी जीवनाची भूमिका हलकी झाली. त्यावेळी मला इतकंच माहीत होतं की मी कुठे तरी हलबले होते. कित्र्येक दिवस सर्व मला माझा व ब्रह्मवत्सांचा परिचय पुन्हा करून देत होते. तेव्हा कुठे मला आधीचे जीवन आठवू लागले. शिवबाबांच्या दिव्य शक्तीच्या प्रभावाने झालेला हा होता माझा अनोखा 'चतुर्थ दैवी जन्म!'

दादींचा जन्म शिंधू हैद्राबाद येथे झालां, मातापित्याने नाव दिलं, 'जमना' तर शिवपित्याने अव्यक्त नाव दिलं 'कमलसुंदरी!' दादी यज्ञातल्या सुप्रसिध्द संदेशी होत्या. ध्यान अवस्थेत दादींमध्ये देवता स्वरूपाची लक्षणं प्रकट झाल्याने, ब्रह्माबाबा व ब्रह्मावत्स 'देवता' दादी नावाने संबोधत. दादींनीच 'राधा-कृष्ण स्ववंश' व दैवी-दुनिवेष्ट्या रिती-रिवाजाची अनेक रहस्ये प्रकट केली. ज्ञानात पदार्थांच्या आधीच दादी विवाह बंधनात बांधल्या होत्या. पती विदेशात होता. पकि्रता मानव नसल्याने पतीने भांडण करून, ओम मन्डळीत जाण्यास प्रतिबंध केला. २४ वर्षीय दादी संघर्ष करून मोठ्ठ मुलगा व ६ महिन्यांच्या मुलीला घेऊन यज्ञात आल्या. पण पती मुलांना घेऊन गेला. बाबा हैद्राबादहून कराचीला गेले. दादींना कर्मबंधनं तोडण्यास काही काळ लागला व कराचीला उभिरा गेल्याने बाबा म्हणाले, 'देी से आई हो' हे ऐकून दादींना सीतेची आठवण झाली. दादींचा वृद्ध निरन्ध्व होता की रावणाच्या बंधनातून सुटकर तर झाली खरी, रामाला सण तर आलेली आहेच ना! राम अवश्य भेटेल! झालेही असंच. त्याच रात्री बाबा अचानक दादींच्या समोर येऊन उभे राहिले व म्हणाले, अग्निपरीक्षा देणाऱ्या सीतेसमान, बाबांनी घेतलेल्या निश्चवाच्या परीक्षेत दादी पास झाल्या. आर्षूत आल्यावर, दादी दिल्लीच्या वसुनेच्या तीरावर सेवार्थ गेल्या. तेथे गौरी शंकर भंडिपत राहिल्या. कमलानगर (दिल्ली) मधेही दादींनी सेवा केली. सन् १९५८ मधे मेरठला जाऊन आजूबाजूला अनेक सेवार्केंद्रं स्थापन केली.

नोएडाच्या मंजू बहन दादींच्या त्याच तपस्वेचं असं वर्णन करतात, 'दादींचे ज्ञानयज्ञावर अती प्रेम होते. जे मिळालं, ते यज्ञात देत व आमच्याकडूनही तीच अपेक्षा देवत. दादी दोन रुपयाची फळंही विकत घेत नसत, कुणी

आणाले तरच खात. दान पेटीतील पैमाने फळं विकत घेणं त्यांना आवडत नसे, डॉक्टरच्या सल्ल्याने सुक्तीने फळं आणली तर लक्षात आल्यावर नकार देत. दादी एकाच पोजमध्ये तासून तास स्थिर होऊन बसत. आठ्वारी असतानाही न चुकता अमृतवेळी दोन वाजता उठून निवमित बसत. मी सेंटरवर राहून नोकरी करायचे, सायकर उडले तर दादी म्हणत, मी दुपारी विवाहाती घेते; पण तू नोकरी करतेस, म्हणून ३.३० नंतर उठ. दादी त्वागाच्या महामेक होत्या. त्यांचे उमचलेले कपडे मला शिवायला देत. मी उलट-सुलट मिचलं तर परत उमचून शिवायला लावत, स्वतः ठिगळ लावून कुनूच नेसत व नवे कपडे मधुवनला पाठवत. कॅम्बोक्स वस्तू दिली तर घेत नसत. मी म्हणे, दादी दुसऱ्यांनी मोठे सेंटर बांधले, तुम्हीही मोठं सेंटर बांधा, तर म्हणत त्यांना बांधू दे, मी सत्वगुणात मोठा महाल घेईन, इथे नाही. दादीची जिज्ञासुंविषयी भावना त्रेषट होती. जे निवम-मर्वादांवर चालत, त्यांच्यावर जीव ओवाळत, चांगल्यातलं चांगलं साक घालत. पण कुणी यज्ञविशुद्ध बागलं तर खपत नसत. विशेषतः मातांनी पूर्ण बी.के. ड्रेस मध्ये बसत कराव्या, हे दृढतेने सांगून मातांना निवम-मर्वादि पकव्या करत. दादी आजारी असूनही अखेरपर्यंत स्वतः भाजी बनवत. दादीनी अंतापर्यंत यज्ञसेवेत देह शिजवला.

हस्तसालच्या भावना बहून दादीचे गुण असे गातात, 'मानव देहात दादी देवदूत फरिस्ता होत्या, तसंच ऋक्तीस्वरूपही होत्या. योगात पापव्याही लवू न देता बसल्यावर साक्षात देवीच भासत. वाटे चैतन्य मूर्तीच बसलीस! दादीनीच मला अक्ल-अडेल व धारणामूर्त बनवलं. अमृतवेळेचे गीत वेळेवर वाजले नाही, तर निमित्त भावास उठवून गीत लावायला सांगत. मधुवनच्या वेळेनुसार १२ वाजताच भोग लावत व भोगाला सव्याभार झाले तर म्हणत, तुम्ही एकपूरी नाही. दिल्लीत मिटींगला करणे न जाता बसने जाऊन पैसे वाचवत. स्वतःच्या सुख-सुविधेसाठी खर्च न करता झालेली बचत यज्ञात देत. बाध्यक्रम दूर असल्याने नवें घर बांधा म्हटलं तर नकार देत. दादी सत्य बोलायला भीत नसत व कुणी काही बोललं तरी वाईट वाटून घेत नसत. दादीच्या फसंगापुढे बाबांचा फोटो होता, मी येताना-जाताना दादीना बाबांशी संवाद साधताना पाहूनवी. राखीपोर्षिमेली दादी घ्यानात जाऊन राखी बांधत, ट्रांसमध्ये

कुशाची धारणा ठीक नसलेली पाहिली तर आधी प्रतिज्ञा करत. पत्र लिहायला लावत व नंतरच राखी बांधत. दादीनीच मला भाषण, कोर्स व योगशिबीर करायचे ट्रेनिंग दिलं. एकदा मेळ्याच्या उद्घाटनाला गुलजार दादी आल्या, त्यांना दादी म्हणाल्या, 'त्रिषिवासाठी बहीच पाठवा' गुलजार दादी म्हणाल्या, 'भावना करेल, तर दादीनी नाही म्हटलं की ती नवी आहे. दादी सर्व मोठ्या दादींना मान देत. माझं भाषण बाहेर बसून ऐकत व म्हणत, 'छान ज्ञान सांगते!' दादी सर्व लक्षण-मोठ्यांना समान रूपाने चालवत व एकसारखं प्रेम देत. कुणाच्या पद-प्रतिष्ठेचा वा घनाचा दादींचेर तिळमात्रही प्रभाव पडत नसे.'

मेरठच्या विनोद बहून दादीच्या घानाकल्पेचं असं वर्णन करतात, 'दादी उघड्या नेवांनीच ट्रांसमध्ये जात व न चकता चार-चार तास स्वर्गाच असं वर्णन करत की वाटे त्या वैकुंठातच रमलेल्या आहेत. दादीची बुद्धीची तर इतकी स्पष्ट होती की योगात कोण काय संकल्प करतोय? कोण बाबांची आठवण करतोय? हे पटकन ओळखत. कुणी मर्वादिचं उल्लंघन करून कलासमये बसला तर त्यांना लगेच प्रकंपन जाणवते व त्या कलासमयेच इतारा देत. दादीमुळेच मी धारणामूर्त बनले. अन्य आत्म्यांचे घन सफल करव्यात त्या प्रवीण होत्या. स्वतःसाठी काही न मागता, दादीनी र्वाधि समान सेवेत जीवन सफल केले. १६ वर्षांच्या वृद्धावस्थेत देखील उत्साहात राहत. आळस म्हणजे काय हे त्यांना ठाऊक नव्हतं. दादीनी कुणाकडून कधी सेवा घेतली नाही, प्रत्येक कार्य स्वतः केलं.'

ओ.आर.सी दिल्लीच्या सपना बहूनजी दादीच्या संगोपनाचे असं वर्णन करतात, 'माझं माप्य होतं, मी दादीपाशी राहून बी.ए.केलं. कॉलेजमधून दुपारी वाचला अशीर झाला तर, माझ्या कन्येस काही झालं तर नाही, ह्या चिंतेत दादी उन्हात उभं राहून वाट पाहत. कदाचित आईही एवढी काळजी घेणार नाही. मी दादींचे आदर्श विद्यार्थी जीवन पाहिलं, दादी ज्ञान-योग-धारणा-सेवा इ. चारही विषयात नंबरवन होत्या. डायमंड हॉलमध्ये कुणी नसलं तरी दादी सर्वांच्या आधी सहा वाजता पोहचत व मुरली नंतर सर्व गेल्यावर जात. प्रकृतीवीत दादीनी कधीही कप्या वापरला नाही. एकदा लक्ष्मी दीदीनी चप्पल आपून दिली, अनेकदा ती शिवून श्रेयटपर्यंत वापरली. मी नवी चप्पल घेतली तर

म्हणाल्या, 'जुनी चम्पल कुठेयं?' मी म्हणाले 'तुटली', तीच चम्पल सिवून बापरायला लावली. पितृव्यची दादी खूप काटकसर करत. घरून फोन आला, तरी जास्त वेळ बोलू देत नसत, मी म्हणे, त्यांनी केलाच तर म्हणत, त्यांचेही पैसे जातात ना! त्या आपापसात स्वर्थ बोलू देत नसत. सुधींखाली गेलेला घटारचा दाणा शोषायला लावत. एक दाणाही वाया जाऊ देत नसत. नवी बहीण आल्यावर म्हणत, 'हिला साफ करायला का सांगतेस, मालक का बनतेस, दुसऱ्याकडून सेवा घेऊन सक्क खराब का करतेस?' माझं आंबडतं-नांबडतं विचारून आंबडती भेंडी कमी देत व नाभडती केळीची भाजी जास्त खाऊ घालून अनासक्त बनवत व म्हणत, 'दिकता कमी खातात ना!' बुधवारी रात्रीच तिन्हाचा रवा भाजून, कुकरापेचे बटाटे घसून ठेवत. गुरुवारी २ वाजता आम्हाला उठवून २०० जणांचा प्रसाद ६ वाजेपर्यंत तयार करत. थोड्याशा सर्फने कपडे घुणे दादीनीच शिकवतं.

म्हमाच्या अपिता बहून दादींची वैशिष्ट्ये सांगतात, 'एकदा वार्षिक निर्टिंगच्याकेडी सर्व दादींचे ज्ञानातील ७०वे वर्ष साजरे झाले. मधुबनमध्ये भारत व नेपाळहून आलेल्या भाऊ-बहिणींनी दादींना अनेक भेटकस्तू दिल्या. काही बहिणींनी त्यांच्यातल्या वस्तू मागितल्या, तेव्हा त्यांना न देता व इस्तःही न घेता मिळालेल्या भेटकस्तूंचे गाठोडे बांधून दादींनी यज्ञात दिले. असेच एकदा एक माता दादींना भेटवल्या आली. दादी सर्वांना प्रेमाने भेटत, नकार देत नसत. पण त्या दिवशी मातेला म्हणाल्या, 'आता नाही, संध्याकाळी भेटेन.' उदास होऊन माता घरी गेली, जाऊन पाहिलं तर घरात चोर घुसले होते, त्यांनी सामानही बांधलं होतं. मातेला पाहून चोर रिकाम्या हातीच पळाले. चोरी होईल हा पास आधीच झाल्याने दादी भेटल्या नाहीत, हे रहस्य जाणून माता खूपच खुश झाली.'

भेटच्या सरोज बहून दादींचा ट्रांसचा अनुभव सांगतात, 'क्लासच्या एका भावाचा मुलगा ज्ञानात वाकच्या आधी हरकला होता. दादींच्या ध्यानाबिचची कळल्यावर, त्याने मुलाचा संदेश आणायला सांगितलां. दादी म्हणाऱ्या, 'मोग लाव.' बाबांनी दादींना ट्रांसमध्ये मुलगा पुलाखाली

रिक्षेत झोपलेला दाखवला. त्या भावाने लगेच दिल्लीत संबंधींना फोन केला व हरकलेला मुलगा तिथेच मिळाला. दादींचा ट्रांसचा पार्ट एकदम बिल्वर होता.'

नवसारीच्या गीता बहून दादींच्या प्रेमार्च वर्णन करतात, 'दादीमध्ये संगोपनाचे संस्कार ठावी-ठावी मरले होते. दादी सर्वांना खाऊ-पिऊ घालूनच तृप्त होत, कधी एकटं खात नसत. एकदा दादींसाठी चहा बनवण्याचा होता, दूध कमी होतं. सोबत दोन बहिणी होत्या. दादींसाठी चहा बनवला व आम्ही दोघींनी म्हासमथे पाणी घेऊन चहा सारखं प्यायलो. दादींना बाटलं आम्हीही चहा पीत आहोत, नाही तर त्यांनी चहा प्यावला नसता. दादी पाठीमागे निंदा न करता म्हासमथेच शिकवण देत. भाऊ-बहिणी म्हणत, आई शिकवते तसे दादीही आईच आहेत ना! दुपारी सित्रांती घेताना म्हणत मी सूक्ष्मरत्न मधे जातेच व पाच मिनिटात झोपत व कमी वेळाला उठत, एवढं नियंत्रण होतं.'

सांतीचन ट्रांसपोर्टचे मोहन भाई दादींची वैशिष्ट्ये सांगतात, 'निवम-मवदिच्या मूर्ती व शिस्तप्रिय दादी, विद्यार्थी वाकच्या आधीच म्हासमथे हजर होत. भंडारीसाठी दिलेले पैसे, कपडे व वस्तूंना ठेव मानून मोठ्या पेटीत मरून प्रकाशमणी दादींना सुपूर्त करत. प्रकाशमणी दादींनी निरोप पाठवला तर कधीही आळस व करता किंवा बहाणा न देता त्या घेतायला जात. आजारी असल्या तरी जात. इतका पनांत सन्मान देत असत. त्यांना सत्यता अत्यंत प्रिय होती व पारखायची शक्ती अमोघ होती, कुणी खोटं बोललं तर लगेच ट्रांसमथे जाऊन नीर-शीर नेगळं करून मिडरतेने सत्य प्रकट करत. दादींना संगमसुगातच दैवी जीवनाचा खूप नसा होता. त्यांच्या चेहऱ्यावर दिव्य तेजोक्लम नेहमी झळकत असे.

एकनामी-इकनामीच्या अवतार, आचरणाने त्याग-तपस्या-सेवेचा संदेश देणाऱ्या देवता दादींची अंतिम स्थिती खूप निर्लिप्त होती. दिव्य दृष्टीच्या अनुभवी, स्वर्णिम सृष्टीचा साक्षात अनुभव करविणाऱ्या संगमसुगी दादी कमलसुंदरी ८ मे २००७ रोजी देहत्याग करून सत्वसुगाच्या स्थापनेसाठी पुढील कार्याकरिता मार्गस्थ झाल्या.

बाबांची अपार मदत

ब्र.कु. राशी, ठाणे (प.)

मी डॉ. राशी गुप्ता. सन २०१४ मध्ये महाकवी कालिदास नाट्यगृह मुलुंड येथे ब्र.कु. शिवानी दीदींचे एक व्याख्यान झाले होते. विषय होता 'कर्माचा जमा-खर्च'. एक प्रकारे अद्भुतरीत्या मी या मार्गाकडे ओढले गेले असे आता मागे बळून पाहताना वाटते. वैश्विक नाटकातील नोंद कशी असते पहा, मी कायमची अध्यात्म मार्गस्थ होईन असे कुणाच्या घ्यानी-मनीही नव्हते. या मार्गावर मी चालू लागले आणि खऱ्या अर्थाने 'जीवन' जगणे घडू लागले. त्या आधीची एक गोष्ट उल्लेखून पुढे जाते.

२०१२ साली मी आरोग्याच्या काही समस्यांमुळे त्रस्त होते. त्यादरम्यान श्रीकृष्णावर माझी नितांत ब्रद्धा होती. मला एका शस्त्रक्रियेस सामोरे जावे लागले. ऐन शस्त्रक्रियेच्या वेळी माझ्या शरीरातील काही घटकांचे प्रमाण वर-खाली होत होते. डॉक्टर मंडळी ते सगळं निबंधणात

आणण्याकरीता झगडत होते. त्या कक्षात ऑपरेशन टेबलवर असताना मी श्रीकृष्णाचा धावा केला होता आणि त्यावेळी जाणवले, त्या कक्षात एक अद्भुत प्रकाश पसरला होता. त्या परीक्षेतून मी सहीसलामत बाहेर पडले. तो सर्वशक्तिमानच त्याही वेळेस माझा पाठीपट्टा होता हे आज लक्षात वेतं. मागे बळून पाहताना 'सांग दर्पणा मी कशी दिसते?' असं ज्ञानदर्पणात पाहून म्हणावचा मोह होतो. २०१४ सालापासून मी बाबांचा हात फकडला आणि जीवनात आनंदाची कारंजी धुईधुई नाचू लागली.

विद्युत घट म्हणजे बॅटरी बनवण्याच्या व्यवसायात मी गेली काही वर्षे आहे. याबाबत जर्मन तंत्रज्ञानाशी सहयोग करार करून भारतात मी 'लिथियम बॅटरी' २०१५ सालीच आणली, तेव्हा कुणी अशा तंत्रज्ञानाचा उल्लेखही करत नव्हते. माझा करार सहजसाध्य झाला ही एक गंमतच होती. आमच्या व्यवसायाच्या वर्तुळात मला सगळे 'बॅटरीवाली' पुनः नूतनीकरणीय ऊर्जा या विषयावर काम करणारी आशियातील सर्वांत प्रभावी स्त्री असे म्हणू लागले. आज मात्र सर्वत्र या तंत्रज्ञानाचा गवगवा होत आहे. सर्वांच्या आधी मी या प्रकारच्या बॅटरीशी निगडित काम करणे हेसुद्धा बाबांच्याच प्रेरणेने घडले.

बाबांची कमाल आणि वैश्विक नाटकातील नोंदी कशा असतात बघा. सप्टेंबर २०१९ मध्ये ग्रेटर नोएडा येथे एका प्रदर्शनात मी सहभागी झाले होते. माझे अत्याधुनिक उत्पादन मांडलेले पाहून एक इलेक्ट्रिकल

एन्जिनीयर माझ्याकडे आले. माझा ब्र.कु.चा बॅज पाहून म्हणाले, 'या प्रदर्शनाच्या जागेच्या मालकांपैकी एक गृहस्थसुद्धा ब्र.कु. संस्थेचे सभासद आहेत. आम्हाला वेळ करून ते जातात. त्यांची आणि तुम्ही गाठ घ्यावून देतो.' मी अतिशय आनंदून गेले आणि पहिल्याच दिवशी ते मालक माझ्याकडे आले. मला म्हणाले आपले काही ब्र.कु.भाऊ या प्रदर्शनात आले आहेत. त्यांना काही तंत्रज्ञानाची मदत हवी आहे. माझ्या आनंदाला पायबाब राहिला नाही. दिल्लीच्या ओ.आर.सी. या संकुलाचे काही भाऊ पुनः

नूतनीकरणाय बँटरीसंबंधी शोध घेत होते. संभ्याकाळी ओ.आर.सी.च्या सपसत परिवाराला मी भेटले. दुसऱ्या दिवशी माझ्या उत्पादनाचे प्रात्यक्षिक बघण्यासाठी मंडळी आली आणि त्यांना जे हजेरे होते तेच नेमके मी प्रदर्शित केले होते.

ब्र.कु. भाऊ म्हणाले, 'आपल्या येगावट क्षमतेच्या बँटरीची आवश्यकता आहे.' मी म्हटले, 'तुम्हाला इतक्या मोठ्या क्षमतेची बँटरी काय करावची आहे? मी तिथे वेऊन पाहीन आणि मग आपण ठरवूया.' १७ ऑक्टोबरला मी ओ.आर.सी. ला गेले आणि तिथल्या फ्रँक फसान्याकडे पाहून मन मरून गेले. तिथे सौरबूल आणि बेट (ऑन) ग्रीड (वीजमंडळ्याकडून येणारी उच्च दाबाची वीज) असा सुविधा होत्या. पण त्यांच्या काही मर्यादा आड बेट होत्या. ते पाहून मी नक्कळ म्हटले, ऑन ग्रीडचा दर्जा हळूहळू सुधारेल त्याकारिता ऑफ ग्रीड (स्वायलंभी वीज वंत्रणा) ची काय गरज? ते सगळं तुमच्यासाठी खर्चीकही होईल. तसेच जसजसे तंत्रज्ञान प्रचलित होते तसतशी तांत्रिक सुधारणा आणि कमी किंमत वा दोन्ही गोष्टी साध्य होतील.

ते ऐकून ब्र.कु. भाऊ म्हणाला, बाबांनी सुटीपरिवर्तनाविषयी काही मौलिक गोष्टी सांगितल्या आहेत. कठीण प्रसंगी विजेचा पुरवठा खंडित होण्याची वेळ येऊ शकते. असा वेळेस आपल्या संकुलात अंधार असता कामा नये. बाबांनी सांगितल्याप्रमाणे अशा वस्तूंच्या किंमती खाली येण्याची कल्पना कमी आहे. दिवसेंदिवस महगाई वाढतच जाणार आहे. वस्तूंचा तुटवडा होणे अटळ आहे. या पार्श्वभूमीवर आपण लवकरात लवकर ही योजना करणे कसे गरजेचे आहे ते त्यांनी पटवून दिले आणि मग मलाही पटले.

ठिपक्यांची रांगोळी जोपर्यंत पूर्ण होत नाही तोपर्यंत मजा नसते. जेव्हा ती आकार घेऊ लागते तेव्हा आनंद साकारू लागतो तसेच पाझे झाले. २०१५ ते २०१९ वा दरम्यान मी या तंत्रज्ञानाकडे कशी आकर्षित झाले आणि मी बाबांबरोबर कसे काम करू लागले ते आता उलगडत होते. मला वाटते, ही सगळी ईश्वरी योजना होती म्हणून मी त्यात सामील झाले. अशा परिस्थितीतच कोविड-१९ ची लागू आणि कडकडीत टाळेबंदी समोर आली. यामुळे जगभरात आर्थिक पतन समोर येऊ लागली. स्वाभाविकपणे लोकांच्या आर्थिक सहकार्यातून चालविल्या जाणाऱ्या

संस्थेसमोर हा मोठा प्रश्न उभा राहूतो आणि त्याला आपली संस्थाही अपवाद करी असणार! इतक्या मोठ्या खर्च खर्च आवश्यक आहे का? खार्चाची पुढणी कशी करणार? डिझेलवर जनरेटर चालवून सोपे पडणार नाही का? नव्या तंत्रज्ञानावर काही विवाड झाला तर दुसऱ्याची जबाबदारी कोण घेणार? ब्र.कु. परिवारास या सगळ्याचा काय फायदा होईल? असे अनेक प्रश्नांचे भुंगे घोंगावू लागले.

ज्ञानाच्या धारणेचा कस लागण्याचा तो काळ होता. मला असा प्रश्नांच्या सरबत्तीला सामोरे जावे लागले. ओ.आर.सी.तले भाऊ मधुबनमधील काही मंडळींचा सल्लाही घेत होते. बरेच विचारमंथन घडत होते.

माझे तंत्रज्ञान आणि उपकरण कमी विद्युत दाबावर काम करणारे होते. त्याविषयी अनेकांना संका होत्या. जगभरात इतर तंत्रज्ञान अधिक वीज दाबावर चालतात मग कमी दाबावर चालणारे उपकरण किती प्रमाणात उपयुक्त असू शकेल असा स्वाभाविक प्रश्न अनेकांचा होता. माझ्या उत्तरावर मी ठाम होते. कमी दाबाची वीज वापरून माझे उपकरण वापरल्याने झाडे-बुडुपे, छोटे-छोटे जीव या सगळ्यांचे सहजीवन अबाधित राहू शकते. बाबा तर साऱ्या सुटीचे कल्याण करायला आसे आहेत. परमेश्वरास मानवायुक्तपण प्रत्येक छोटा-मोठा जीवही प्रिय आहे मग, आपण जी वंत्रणा उभी करावची ती सगळ्यांना अनुकूल असली पाहिजे. त्या दृष्टीने पाझे उत्पादनच योग्य होते हे मी परोपरीने समजावून सांगितले. तसेच आगामी कठीण काळात कुठल्याही प्रकारची दुष्मती करणे किंवा काम करणे सहज सोपे असले पाहिजे. सक्क किंवा जाणकार मंडळी नाहीत म्हणून काम खोळंबले असे न होता, सामान्यांनासुद्धा हाताळता आणि दुस्त करता येणारी वंत्रणा हवी हा माझा विचार होता. उच्च विद्युतदाबामुळे अनेक जीव जंतूंना हानी पोहोचते. बाबा स्वर्गीय सुटीची स्थापना करत आहेत, त्यात या सगळ्याचाही विचार व्हायला हवा. तेव्हाच आपण खऱ्या सुटीचा दाबा करू शकतो.

आंतरिक सुटीसोबत बुद्ध भावनेने करावित लावलेले फनही तितकेच महत्त्वाचे. या कार्यासाठी आपल्या संस्थेतील भाऊ-बहिणींनी देऊ केलेल्या धन-सहयोगातूनच सगळे उभे करायचे असे ओ.आर.सी.च्या बहिणांच्या बैठकीत ठरले. त्यात कुठल्याही बाहेरच्या कंपन्यांचा किंवा

सामग्री प्रायोजकांचा सहभाग नसावा, असे सर्वानुमते मान्य झाले. ते योग्यही होते. टाळेबंदीच्या काही आकृती देशभरात आल्या आणि गेल्या. त्यातून काही आकृती उभी राहिली. देशाबाहेरून येणाऱ कच्चा माल येण्यास अनिश्चित उशीर होणार असे दिसत होते. मासाच्या किंमती वाढत होत्या आणि आपल्याला हवे तेव्हा माल मिळेसच याची कुठलीच खात्री नाही. अशी विचित्र परिस्थिती संपोर आली. डिसेंबर २०२०च्या सुमारास येणाऱ्या अपेक्षित वस्तू मार्च २०२१ पर्यंत लांबल्या. अहर्निश वा कामात अनेकजण जुंपले होते आणि सगळ्यांच्या कसोटीचे ते क्षण होते, असा धामधुनीत गुरूज्वर घादीजींचे अभ्यक्त होणे ही एक गंभीर घटना होती. काही क्षण असे वाटले कौतुक करणारे आणि खांबीरपणे उत्साह बाढविणारे हातच आता नाहीसे झाले तर कुणासाठी आणि कशासाठी हे सगळे करायचे. पण बाबांनी दिलेली शिकवण डोळ्यासमोर आली - वा वैश्विक नाटक्यंत अजूनही सर्वशक्तिमान बाबा, कार्यसिद्धीसाठी पाठबळ देत आहेत.

या दरम्यान काही आर्थिक व्यवहारात मला वेगळ्याच परीक्षेला सामोरे जावे लागले. रीतसर पाकळीद्वारे व्यवहार करण्याऐवजी रोकड च्या आणि तुमचे काम करतो असे सांगणारी माणसे संपोर आली. बाबांचे शीघ्रत कामपच बजरेसमोर होते. आपण बाबांची मुले अशी कामे करण्याचा विचारही करू शकत नाही. मी तयारपणे नकार दिला आणि जेवढी जे शीघ्रतानुसार हवे तेच घडले, परिस्थिती निवळत गेली. योग्य त्या गोष्टींचे उत्पादन झाले, पण बिपा कंपनीच्या काही नियमांमुळे सामान घेऊन जाणारा ट्रक वाटेत थांबवला गेला. त्या अडथळावर मात करून बॅटन्वा ओ.आर.सी. उतरवल्या तर त्या कज्जामुळे जमिनीला तडा गेला. जिथे ते सगळे बसवावच त्या जागेत वा गोष्टी बसणार नाहीत असंही जाणवू लागलं. विशिष्ट प्रकारचे फ्युज आणि बसबार (काही उपकरणे) अपेक्षित होते पण ते अजूनही आले नव्हते. त्या काळात फक्त दूध - फळे, धान्या असा अत्यावश्यक सामानाची ने-आण चलायला परवानगी होती. असा लोकांच्या मदतीद्वारे जर्मनीहून आलेले सामान ओ.आर.सी.पर्यंत पोहोचविण्यात अपार मदत झाली. परीक्षा आल्या पण सगळे कसे गोड होत गेले.

अव्हेलीस २४ जून २०२१ रोजी (मातेस्वरुचीचा

स्मृतीदिनी) सगळे कार्य पूर्ण झाले आणि 'नूतन हरित वीज प्रकल्प' पूर्ण झाला.

अखंडित बीजपुरवठा करणारी संरचना कार्यान्वित झाली. मित्र बीजपुरवठा (हाम्ब्रीड) (बीज मंडळाची बीज खंडित झाली तरी स्वयंनिर्मित वीज लगेचच चालू होणार) अशी संरचना अस्तित्वात आली. यद्युजनाच्या प्रसार माध्यमाने तसेच इतर प्रसार माध्यमांनी याची दखल घेतली. उद्घाटनाच्या निमित्ताने जर्मन सरकारतर्फेही काही जण आली. इतर अनेक मान्यवरांनीही कौतुक केले. भारतातल्या पहिल्या-बहिल्या मेगाबॅट स्टारबर्कच्या मित्र प्रकारातल्या बॅटरी स्टोरेज यंत्रणेचे नामकरण झाले 'दिव्य प्रकाश' नावाने.

नावीन्यपूर्ण संशोधनाच्या श्रेणीत वा प्रकल्पाचे नाव सर्वोच्च म्हणून नोंदवले गेले पाहिजे ही ऊर्मी माझ्या मनी होती. तथा एक स्पष्टते मी वा प्रकल्पाचे नाव नोंदवले. तीन फेऱ्यात ही स्पर्धा असते. 'टिकाऊ विकास घोरवात' असा प्रकल्पांचे फार महत्व आहे. एखादी सेवाभावी संस्था जर स्वतःच सगळा खर्च सोसून जागतिक पर्वावरणासाठी काही करू शकते तर नफा तत्वावर काम करणाऱ्या संस्था, कंपनी नवीच यातून प्रेरणा घेऊन पुढची पाऊले उचलू शकतात. हा संदेश स्पष्टतेत सहयोगातून देण्याचा मानस होता.

पहिली फेरी सहज पार पडली. दुसऱ्या फेरीत माझी मुलाखत होती. तिथे विचारले जाणारे प्रश्न मला नवीन नव्हते. आपल्या संस्थेच्या विभागांनी प्रकल्पाच्या सुरुवातीस विचारलेल्या प्रश्नांमुळे मी सर्व प्रकारच्या शंका-कुशकांना समर्थपणे उत्तरे देऊन दुसरी फेरीही पार केली. सरी परीक्षा तिसऱ्या फेरीत होती. सामाजिक प्रसार माध्यमातून जाणकारांनी मतदान करण्याची ती फेरी होती. मी आम्हादीदीना याबाबत सांगितले आणि त्यांनी आनंदाने हो म्हटले. सकाळच्या ज्ञानमुल्ली वर्गाचे वेळी त्यांनी याबाबत घोषणा केली. युट्युब द्वारे ही माहिती अनेक ब्र.कु. साधकांपर्यंत पोहोचली आणि त्या दिवशी आमचे सहा फोन सतत घणघणू लागले. अनेकांचा उत्साह ओसंडून बाहू लागला. आम्ही मत् नोंदविण्यासाठी काम करायचे, अमुक तमुक असा धामधुनीत संपूर्ण दिवस गेला आणि आपल्या प्रकल्पाने १६९५ मते मिळवली. 'काळोखातुनि विजयाचा वे पहाटचा तारा.'

(पृष्ठ क्र. २४ वर)

ब्रह्मावत्सांकरिता

शिकण्यासारखं बरंच काही...

(भाग - ४)

मान - सन्मानापासून मुक्त
डॉ. कु. सुभाष, ज्ञानसरोवर, आबू पर्वत

मान - सन्मान कुणाला नकोसा होतो का? सर्वसामान्य मानव मान - सन्मानाशिवाय असलेल्या आयुष्याची कल्पनाच करू शकत नाही. सर्वसाधारणपणे आपण पाहतो दानी व्यक्ती स्वतःचे नाव कुठे झळकेल ते पाहते, तशी संधी सोडत नाही. देवळात केलेल्या दानाची नावे एकतर देवगीदारांच्या फलवरावर झळकतात किंवा पावनांबर आणि बसाम्बाच्या बाफांवर दिसून येतात.

साधकाच्या बाबतीत याविषयी येणारी परीक्षा थोड्या वेगळ्या रूपाने येते. आपण खूप साधना केली आहे किंवा आपण सर्व विकार जिकले आहेत, या स्थितीमुळे मान-सन्मान, हार-तुरे किंवा नाबळीकिकांची कल्पना मनांत रुजते. या बाबत आपल्या अपेक्षा पूर्ण नाही झाल्या तर अपमान किंवा दुःखाची भावना निर्माण होऊ शकते. अन्यथा विडविडेपणा वेळ शकतो. अशा सर्व गोष्टी सद्गुरुपणे पार करणारे या जिकणारे राजयोगी भ्राता जगदीशचंद्रजी माझ्या कायमचे स्मरणार्थ राहिले आहेत. संस्थेच्या साहित्य निर्मितीत सिंहाचा बाटा त्यांनी उचलला. प्रमुख प्रकल्पा म्हणून आजीवन जबाबदारी निभावली; पण हार-तुरे आणि मान-सन्मानाचे कधी भुकेले दिसले नाहीत.

ज्ञान सरोवरच्या 'हार्पनी हॉल' मध्ये एका कार्यक्रमाच्या वेळी घडलेला प्रसंग आहे. वेगवेगळ्या विन्जस् (शाखा किंवा प्रभाग) द्वारे सेवा केली जाते हे

आपल्याला माहित असेलच. वक्त्याचे नाव कार्यक्रम पत्रिकेत नाही आले, तर नाराज होणारी मंडळी मी पाहिली आहेत. याच्या अगदी उलट, जगदीशमाईजी आपले नाव कार्यक्रम पत्रिकेतून वगळून टाकण्याकरिता मागे लागत. त्यांचा आग्रह असे 'माझे नाव नका घालू'. व्यापार आणि

उद्योग शास्त्राचा एक कार्यक्रम त्या सभागृहात सुरू होता. मागील एका रांगेत मी बसलो होतो आणि अचानक माझी नजर गेली तर, माझ्या बाजूला

गणपूष येऊन भ्राताजी बसले. त्यांना पुढल्या रांगेत खुर्ची मिळवून देण्याकरिता मी उठलो, तर त्यांनी मला हळूच खूप करून जात बसविले. त्यानंतर माझे अर्पेत्त्व भ्राताजींकडे व अर्पेकार्यक्रमाकडे होते. एखाद्या सर्वसाधारण श्रोत्याप्रमाणे ते अतिशय

सक्षमपणे सर्वांची माफणे ऐकत होते. उचित वेळी टाळ्या वाजवून वक्त्यांचे कौतुकही करत

हो ते. मी मुग्ध होऊन त्यांच्याकडे पहात राहिलो. बऱ्याच काळानंतर त्यांची वेळ झाल्यावर ते शांतपणे उठून निघून गेले, जवळ एखाद्या देवदूतच (फरिस्ता) जावा.

'मी माझे ऐसी आठवण। किसरले जयाचे अंतःकरण, तोच खरा संन्यासी आणि खरा योगी होय.'

आजही त्या प्रसंगाची आठवण झाली तरी अंगावरून एखादी आनंदाची झुळूक जावी तसा अनुभव होतो. असे होते नम्रचित भ्राता जगदीशचंद्रजी!

आपण खूप साधना केली आहे किंवा आपण सर्व विकार जिकले आहेत, या स्थितीमुळे मान-सन्मान, हार-तुरे किंवा नाबळीकिकांची कल्पना मनांत रुजते.

साधेपणा आणि निरागसतेची मूर्ती - दादी गुलजार

डॉ. कु. वृजमोहन, शांतिवन

आपल्यापैकी बहुसंख्य भावा-बहिणींनी जाणले व अनुभवले शिवबाबांना गुलजार दादींच्याद्वारे ओळखले, परंतु ज्यांनी शिवबाबांना ब्रह्माबाबांच्या द्वारे ओळखले असे लोक फारच थोडे आहेत. जेव्हा शिवबाबा ब्रह्मा बाबांच्या शरीरात (स्थात) प्रविष्ट होत असत. त्यावेळी बहुतेकांना हे कळतच नसे की आता ह्या सगळी शिवबाबा बोलत आहेत की ब्रह्माबाबा बोलत आहेत शिवबाबा २४ तास त्यात ब्रह्मातनात प्रविष्ट नसत. पण जेव्हा जेव्हा ज्ञान स्यावची गरज असे, तेव्हा तेव्हा बाबा बोलत असत. शिवबाबांना ब्रह्माबाबांवर इतका विश्वास होता की ते म्हणत, 'ब्रह्माबाबा कधीच कोणती चूक करू शकत नाहीत. तसेच ब्रह्माबाबांनी काहीही सांगितले तरी त्याची जबाबदारी मी घेतो.

बाबांनी १८ जाने. १९६९ नंतर गुलजार दादीजींच्या शरीराचा आधार घ्यायला सुरुवात केली. कुणी विचारही करू शकत नव्हते की शिवबाबा आणि पुरुषाच्या शरीराचा आधार घेतील आणि त्यानंतर दादी गुलजारच्या शरीराचा आधार घेऊन ज्ञान देतील. परंतु ह्या मागेही काही तरी गुपित होते. स्त्री शरीरात बापदादांना बघून शारीरिक भनातून सहजच मुक्त होऊन सर्वांना अल्पकाल होण्यास मदतच होत असे.

आपसातील व्यक्तींमध्ये जराही लौकिकपणा पाहिला नव्हती.

गुलजार दादी त्यांची लौकिक आई आणि मान्यनी (इन्सिगनी दादी) तिघीही दिल्लीमध्येच राहत असत. इन्सिगनी दादी राजीव गान्धिनंमध्ये राहत, परंतु ऑल राउंडर दादी आणि गुलजार दादी या दोघी पांडव भक्तात राहावच्या. आम्ही कधीच त्यांच्या आपापसातील कार्य व्यवहारात लौकिकपणा बघितला नाही. सर्वात मोठी गोष्ट

म्हणजे दादीमध्ये खूपच साधेपणा आणि खूपच निरागसपणा होता. त्यांना लौकिक संबंधांचे जराही ज्ञान नव्हते.

दादींचा निरागसपणा

एकदा काय झाले, तत्कालीन राष्ट्रपती प्रतिभाताई पाटील ह्यांनी दिल्ली ओ. आर. सी. मध्ये येण्याचे मान्य केले. स्टेजवर अनेक मान्यवर होते. दादी आपल्या भावनात म्हणाल्या, 'भारताच्या पंतप्रधान प्रतिभाताई पाटील आलेल्या आहेत, परंतु आपण सर्वजण जाणतोच, त्या तर त्यावेळी राष्ट्रपती पदावर होत्या. जर कुठल्या एखाद्या लौकिक कार्यक्रमात कुणी असे बसतच केले असते, तर सर्वत्र खूपच त्याचा फसवणा झाला असता. परंतु हीच तर दादीची निरागसता होती. (ज्यांना भारताचे पंतप्रधान आणि राष्ट्रपतीपदील फरक माहीत नसावा अशी कोणतीही व्यक्ती असूच शकत नाही.) त्यावेळी सर्वांनी स्मितहास्य केले आणि ती गोष्ट तिथेच संपली.

"दादींच्या उपस्थितीमुळे विशेष बळ आणि आनंदाची प्राप्ती"

पांडव भक्तात पहिल्या मजल्यावर दादी राहण्याच्या. कधी बाहेर रस्त्यावरून एखाद्या लप्याचे वन्हाड वाजत गाजत जात असल्यास दादी लहान मुलांसमोर सर्वांत पुढे उभे राहून तो सोहळ बघत असत. मग आम्ही त्यांना विचारत असू, तर त्यांचे उत्तर असे, 'सत्यसुगात हे सर्व कसे असेल आणि हथे कसे आहे, हे मी बघतोय'.

आम्ही कार्यालयात काम करत असू, तेव्हा दादी तिथे येऊन बघत असत की आम्ही काय काम करतोय. त्या तिथून गेल्या की आम्हाला एक प्रकारचे विशेष बळ, आनंद यांची प्राप्ती झाल्याचे जाणवायचे. लोकं म्हणावची की तुमचे

दादींच्या
बेहण्यावरचे तेव
आणि आत्मिक
दखळ सेवा
करीत असे.

ज्ञान जग ईश्वराने सांगितलेले ज्ञान असेल, तर हे लिहिलेले पुस्तक कुठे आहे? मग जगदीशभाईंनी ईश्वरी ज्ञानाची अनेक पुस्तके लिहिली. त्यांना जेव्हा ही कलियुगी दुनिया आणि सत्ययुगी सृष्टीबद्दल लिहायचे असेल, तेव्हा ते गुलजार दादींना त्याबद्दल विचारत असत.
आध्यात्मिक शक्तीदाता, दादीजी

जेव्हा म्यानी झेलसिंगची पंजाबचे मुख्यमंत्री होते, तेव्हापासून माझ्या त्यांच्याशी भेटीगाठी होत होत्या. त्यानंतर ते जेव्हा दिल्ली येथे गृहमंत्री झाले, तेव्हा मी त्यांना म्हणत असे, 'एकदा माउंट आबूला वा' तर ते म्हणत असत, 'आता मी माझ्या सचिवांच्या अधीन झालेलो आहे. त्यांनी जे सांगितले, तेच करावे लागते.' मग ते भारताचे राष्ट्रपती झाले. मी त्यांना भेटण्याची वेळ निश्चित करून दादींना बरोबर घेऊन त्यांना भेटण्यास गेलो. आम्ही त्यांना सांगितले की काही वेळ शांत किंवा आरामस्वरूपात शांत बसूया. त्यांनी आपल्या सचिवाला सांगितले, कुणालाही आत सोडू नका. मी शांत बसत आहे. त्यानंतर आम्ही सर्वच जण मांतीत बसलो. आमच्याला जाणवले की अर्ध्याच मिनिटांत ते एकदम गहन शांततेत बुडून गेले. तीन मिनिटं झाली, चार मिनिटं, पाच मिनिटं झाली... मी विचार करत होतो की ह्यांचा शांतीचा योग पूर्ण झाला, तर आम्ही ह्यांच्याशी पुढे बोलणे चासू करू. मग मी खुणावले आणि बोलावली सुरु झाल्या. त्यांना माउंट आबूला बाबचे नियंत्रण दिले, सांगितले, आता तर तुम्ही राष्ट्रपती आहात, तुम्ही उरवले तर सहज येऊ शकता. त्यावेळी दादींनी जणूकाही त्यांच्यात आध्यात्मिक शक्ती भरली. चाच करणाने माउंट आबू येथे येणारे ते पहिले भारतीय राष्ट्रपती ठरले.

“दादींच्या आध्यात्मिक शक्तीचा प्रभाव”

१९९४ ला ब्रह्मबाबांचे पोप्टाचे तिकीट तत्कालीन राष्ट्रपती शंकर दयाळ जर्गाची ह्यांच्याद्वारे प्रकाशित होणार होते. ते तिकीट प्रकाशित करण्याची सर्व तयारी झाली होती. तसं पाहिलं तर सर्वसाधारणपणे पोप्टाची तिकिटे निघतात, त्यात त्या व्यक्तीची जन्म आणि मृत्यूची तारीख लिहिलेली असते. त्याचबरोबर एक पुस्तिका असते, त्यात त्या व्यक्तीची संक्षिप्त जीवन कहाणी लिहिलेली असते. परंतु सिबबाबांनी त्या लोकांच्या बुद्धीला असे पालटवले, की प्रजापिता ब्रह्माच्या नावाने सरकारने जे पोप्टाचे तिकीट

काढले होते आणि त्यांच्याबरोबर जे छोटे पुस्तक होते, त्यातही प्रजापिता ब्रह्मा लिहिलेले होते, दादा लेखराज नव्हे. आम्ही उरवले की पोप्ट तिकिट निघण्याच्या दुसऱ्या दिवशी वेगवेगळ्या प्रांतातही (भारताच्या वेगवेगळ्या राज्यांत) ह्यांचा सोहळा उत्सवाच्या रूपात साजरा करावा. ह्याचसाठी स्पेशलबाई आणि उषाबहनजी, मुंबईचे तत्कालीन राज्यपाल आता अलेक्झेंडर यांना भेटाववासास गेले. त्यांनी तारीख नोट बघितली नाही, त्यामुळे त्यांचा जरा गैरसमज झाला. त्यांनी राष्ट्रपती शंकर दयाळ शर्मांना फोन करून सांगितले की हे लोक तुमच्याकडूनही पोप्ट तिकिट प्रसारित करत आहेत आणि इथूनही प्रविद्ध करावता सांगत आहेत. हे सर्व नियमबाह्य आहे. ह्याच कारणामुळे राष्ट्रपतींनी देखील प्रसिद्धीच्या दोन दिवस आधी नकार दिला. मग आम्ही राष्ट्रपतींना भेटण्याची वेळ मागितली आणि गुलजार दादींना बरोबर घेऊन राष्ट्रपतींना भेटलो. त्यांनी बघितले की सोबत ब्रह्माकुमारी बहीण आलेली आहे. दादींनी त्यांना म्हटले की बाबूजी तुम्हाला आमचं काम करायचेच आहे तिकीट प्रकाशनाचे. त्यावर ते हसले आणि म्हणाले की आम्हालाही नियमानुसार चालावे लागते. आम्ही म्हटले की हे उत्सवाचे (celebration) चे नियंत्रण पत्र आहे. कृपया तुम्ही ते बघा आणि आमचा प्रकाशन करण्याचा कार्यक्रम त्याच दिवशी नसून त्याच्या दुसऱ्या दिवशी आहे. त्यानंतर त्यांनी कार्यक्रमाला अतिशय प्रेमपूर्वक ठीक आहे असं म्हणून संमती दिली. मला जाणवले की हा दादींच्या आत्मिक स्नेहाचा प्रभाव होता.

सत्यजिवाची स्नेहाची भावना

दिल्लीच्या सर्व प्रमुख ईश्वरी सेवा करण्यामागे दादींचे फार मोठे योगदान होते. गुलजार दादींची भारता अति श्रेष्ठ होती. धारणा श्रेष्ठ असल्याकारणाने त्या अतिशय कमीत कमी सप्तांघा वापर करत; पण त्यांना खूप मोठे साफल्य प्राप्त होत असे.

लोकं त्यांच्याकडे आकर्षित होत. दादींच्या चेहऱ्यावरचे तेज आणि आत्मिक दरबळ सेवा करीत असे. त्यांचे शब्ददेखील तोलून-मापून आणि मत्तापूर्ण होते. त्यांच्या मनात सर्वांप्रति प्रेमाची भावना होती. त्या सर्वांना खूपच आदराने वागवत. कधी कधी दादी जानकीजी आणि गुलजार दादीजी एकाच विमानाने बाबच्या, तेव्हा जग

गुलजार दादी जानकी दादींच्या आधी व्हीलचेअरवर बसून उतरल्या तर त्या जानकी दादींची बाट पाहत असत. दोघीही बरोबरच बाहेर येत असत. कधी जानकी दादी हिल्लीला जायच्या वेळा त्यांना घ्यायला गुलजार दादी स्वतः जातीने हजर असत.

सूक्ष्म रूपात बाबा, दादीजी नेहमीच आपल्याबरोबर आहेत. ब्रह्माबाबा म्हणायचे की आता तर मला कुणीही भेटू शकते. पूर्णपणे धारणा न करणारे सुद्धा भेटतात आणि बाबांना त्यांना भेटावे लागते. परंतु एक दिवस असेही होईल जेव्हा कुणीही अपवित्र माझ्यासमोर येऊच शकणार नाहीत. मी विचार करायचो, असे कसे होईल? मग बाबा अच्युत

झाले. त्यांना आता कुणीच भेटू शकत नाही. दादींचेही असेच झाले. दादी देवदूत, फरिश्ता होत्या. शरीर धकले होते. आता आपण सर्वांनी जर त्यांना भेटायचे म्हटले, तर आपणांसही अच्युत होऊनच त्यांना भेटावे लागेल. विष्कम्बापी नाटकांतील हा अंक आपल्याला सांगतोच, छूप मोठे परिवर्तन आता होणार आहे. त्याद्वारे संपन्नता-संपूर्णता दृष्टिपात येईल. आपणा सर्वांना देखील सांप्रत वेळेचे हे दृश्य बघून संपूर्ण वनायचे आहे. सूक्ष्म रूपात बाबा आपल्याबरोबर आहेत. दादीसुद्धा आपल्या सर्वांबरोबर त्यांच्या शिकवणुकीद्वारे आहेतच.

(पृष्ठ क्र. १३ वरून)

नसतात तर, त्याची पाळेमुळे आव खोलून रुजलेली असतात. तर अज्ञा योन्ये वेळेचे खतपानी आपल्या विचारांना मिळाले तर ते बीजरूपी विचार निश्चितच फलीभूत होतील.

असे काही संकल्प आपल्या मनात पक्के दृढ करा की, मी अतिशय जात आहे, मी सर्वांशी सन्मानाने वागत आहे, मी सगळ्यांना खुज ठेवत आहे, मी संपूर्णपणे निरोगी व सुदृढ आहे. माझ्यापोषठी परमात्म शक्तीचे सुरक्षा कवच आहे. तसेच सकारळी उठताक्षणी परमात्म्याचे आभार मना. मग आपल्या मन व शरीराचे आभार मना, नंतर सगळ्या लोकांचे आभार मना, आपल्या काम्याबद्दल आभार मना, निसर्गाचे देखील आभार मना, दिवसभरात आपल्या सर्वांशी संबंध घेतो, तर त्या सर्वांचे आभार मना. त्यानंतर आपल्याला जे प्राप्त करायचे आहे त्याचा संकल्प करा. त्याचबरोबर त्याचे चित्र रेखाटा व त्याची अनुभूती करा. रात्री झोपायच्या आधी, सकारळी उठता खणी, सायच्या-

प्यायच्या आधी अशाप्रकारे पूर्ण दिवसभर त्या संकल्पांना उजाळा द्या. आपण जे पाणी पितो, तशी आपली वाणी घडते. आपण जे अन्न खातो तशी आपली विचार करण्याची पद्धत बनते हे लक्षात ठेवा! जेव्हा कधीही खावा, पिताना परमात्म्याला स्मरून संकल्प दृढ करा व या तीन सेकंदांचा जापूई अनुभव करून घ्या. अज्ञा रितीने संस्कारीत झालेले पाणी हे अमृत वनेल व अन्न हे फक्त अन्न न राहता परमात्म प्रसाद वनेल. अशा दृढ संकल्पाने कोणतीही विपरीत परिस्थितीसुद्धा आपण अनुकूल बनवू शकतो. यालाच लोक दैवी चमत्कार म्हणतात. पण तो चमत्कार नाही तर आपल्या आत्मिक शक्तीद्वारे केलेले एक परिवर्तन आहे. कारण आपल्या मनाचा आपल्या शरीराशी, लोकांशी, प्रकृतीशी एक विशिष्ट नातेसंबंध आहे. वैचारिक देवाणवेवान आहे. आपल्या मानसिक शक्तीचा हा प्रयोग आहे. मनःशक्तीद्वारे कोणतीही असाच गोष्ट आपण सहज साध्य करू शकतो. अशी ही आत्मिक प्रवृत्ती जागृत करून आपल्याला वा भूतलावर स्वर्ग स्थापनेचा दैवी चमत्कार करावचा आहे.

(पृष्ठ क्र. २० वरून)

स्पर्शक म्हणून दिग्गज कंपनी आणि त्यांचे मोठे प्रकल्प आव्हान देत उभे होते पण अखेर आपण पहिले बक्षीस पटकावले.

४ मार्च २०२२ रोजी दिल्लीतल्या 'हॉलिडे इन' हॉटेलत 'हीरक पुरस्काराची' (डायमंड अवॉर्ड) घोषणा

झाली. ही सगळी बाबांचीच कयाल आहे, सर्व ब्र.कु. परिवाराच्या शुभेच्छांचे फलित आहे. 'कुषा न दिसले त्रिखंडात त्या हात विणकऱ्याचे' चाप्रमाणे बाबाच सर्व कार्यात गुमपणे मदत करत होते हे मी प्रेमाश्रु थोपवून आपल्यासमोर मांडत आहे इतकेच.

परीकथा

(भाग ३)

ब.कु. रेखा, देगलूर

निराकार परमात्मा आणि त्याचे दिव्य गुण - तुम्हाला मागील दोन भागात मी माझ्या लाडक्या मुलीच्या स्वप्नातल्या परीची कथा सांगितली आता तिसरी कथा सांगते. आज राधा लवकर उठली होती व आपल्या बाबांना शोधत होती. डोळे चोळत चोळतच उठली होती. 'बाबा बाबा' म्हणतच ती धावत होती. तिचे बाबा बागेत झाडाला पाणी देत होते. मी ज्ञाना तिची आई, फरातली सकाळची सर्व कामे आटपत होते. राधा बाबांजवळ धावत गेली व तिने बाबांना म्हणू पिटी मारली. बाबांनी हातातले पाईप बाजूला ठेऊन तिला जवळ घेतले व तिच्या विस्कटलेल्या केसावरून हात फिरवत बाबा तिला म्हणाले, "उठलीस बाळा अजून थोडा वेळ झोप घ्यावची होतीस ना."

राधा म्हणाली, "नाही बाबा मी जर झोपले तर, मला तुम्हाला जी वंदन सांगायची आहे ती राहूनच जाईल ना! आणि तुम्ही ऑफीसला निघून जात. म्हणून मी लवकर उठले." मग तिचे बाबा तिला उकलून जवळच पायीवर निवांत बसले.

राधा त्यांच्या मांडीवर बसून निवांत गप्पा मारू लागली. बाबा तिला म्हणाले, "हं बाळा आता सांग मला तू काय गंमत सांगणार होतीस." राधा म्हणाली, "अहो बाबा मागे दोनदा नाही का माझ्या स्वप्नात परी येऊन गेली. तिच्या मस्तकात एक छिद्र आहे. म्हणजेच आपला आत्मा. ती आज पुन्हा मला भेटली आणि बरच काही सांगत होती. पण वाचेवेस फार वेगळ्या गोष्टी तिने सांगितल्या. मी विसरून जावच्या आत तुम्हाला हे सगळं मला सांगावचं. परी की नाही खूप सुंदर आहे हो! ती मला रोज का नाही भेटत? पहिल्या दिवशी मला आत्म्याची, दुसऱ्या दिवशी तिने मला तीन लोकाची कथा सांगितली. आज तिने मला निराकार परमात्मा आणि त्यांचे दिव्य गुण सांगितले. बाबा, परीने

माझ्यासाठी खूपच सुंदर बाहुली आणली होती."

तिचे ते निरागस बोलणे ऐकून बाबा तिच्याकडे कौतुकाने पाहत होते. एवढ्यात मी बागेत राधेजवळ गेले व तिच्या हातात एक बॉक्स ठेवला, त्यात खजुराची बर्फी होती. राधा म्हणाली, "अग आई अशीच बर्फी परीने मला स्वप्नात दिली. इथे काही आली?" मी म्हणाले, "बाळा राशी तो बॉक्स जगा जाता टेकलाकर परी ठेवून गेली." राधा म्हणाली, "अम्मा! खरंच परीने मला खाऊ दिला!" राधाचा आनंद गगनात मावेनासा झाला. आनंदाने ती एक तुकडा खाऊ लागली. ती आपल्या निरागस शब्दात बाबांना सांगत होती. बाबा परीने मला निराकार परमात्मा व त्याचे दिव्य गुण सांगितले. आता बाबा पण स्वप्नातल्या परीची कथा कान देऊन ऐकू लागले.

परी म्हणाली, "निराकार परमात्मा कसा दिसतो आणि त्याचे दिव्य गुण कोणते आहेत ते तुला मी सांगते. सर्व मनुष्य, परमात्म्याला उल्लेख वेगवेगळ्या संज्ञांनी करतात. ज्याला जसे जमेल तसे मंत्रतात, आळवतात. हे दुःखहर्ता सुखकर्ता, प्रभु, हेवनली गॉडफादर असा अनेक प्रकारे उल्लेख करतात. पण बाळा ही एक आश्चर्याची गोष्ट आहे की आपण ज्याची परमात्मा म्हणून आठवण करतो त्या देवाचा आपल्याला स्पर्श, स्पष्ट परिचय नाही. त्यामुळे त्याची खरी ओळख नसल्याने देवाचे स्मरण करतेवेळी आपले मन एकात्र होत नाही. म्हणूनच परमात्म्याकडून जांती व सुखाचा जो जन्मसिद्ध अधिकार आहे तो आपल्याला मिळत नाही."

"जन्मसिद्ध अधिकार म्हणजे काय?" राधेने विचारले. बाबा म्हणाले, "तुला मोठे झाल्यावर त्याचा अर्थ स्पष्ट होईल आता सांगून तसं समजणे कठीण आहे."

राधेने शहाण्या मुलीप्रमाणे मान डोलावली आणि पुन्हा

सांगू लागली, परी म्हणाली, "बाळ, परमात्म्याचे दिव्य नाव आहे- 'शिव.' शिव शब्दाचा अर्थ आहे-कल्याणकारी, परमात्मा सर्वांचे कल्याण करतो. जो विकारांच्या बंधनातून सोडवितो तो कल्याणकारी शिव आहे. पुढे ती म्हणाली बाळ, त्याच्याकडेच आपण सुख, शांती, मुक्ती, जीवनमुक्ती, सद्गती पागतो. सर्व आत्म्यांचा परमपिता, परमशिक्षक आणि सद्गुरु बुद्धा तोच शिव आहे. तो ज्ञानाचा सागर, पवित्रतेचा सागर, शांतीचा सागर, सर्व गुणांचा सागर आहे. तोच पवित्रांना पावन करतो."

"बाबा पतित म्हणजे काय तेही मोठे झाल्यावर कळेल का?" हो ! बाबा म्हणाले. राधा पुढे सांगू लागली - "सुख-समाधानाचा मार्ग सुध्दा तोच दाखवितो. मृत्युच्या बंधनातून सोडविताराही तोच आहे, तो आपल्याला ज्ञानरूपी अमृतप्राशन करवितो म्हणून त्याला सोमनाथ, अमरनाथ असेही म्हणतात." राधा म्हणाली मी थकू होऊन ऐकतच होते, बाबा !

परी पुढे सांगत होती, "परमात्मा सर्वज्ञस्वीमन आहे, त्याच्याकडे गुणांची छाग आहे. मी परीला म्हणाले एकडे सगळे माझ्या सखात नाही राहणार मोठे झाल्यावर. का नाही राहणार? जर अभ्यास सखात राहतो तर ही हत्की सुंदर गोष्टही सखात राहील", परी म्हणाली.

राधेने विचारले, "परमात्मा दिसतो तरी कसा गं? त्याचं नाव कळलं गुण समजले; पण तो दिसतो तरी कसा?"

"त्याचं रूप सांगते ते ऐक," परी सांगू लागली -

"शिव परमात्मा हा एक ज्योतीबिंदु प्रमाणे आहे. बाळ आपण मेणवती किंवा दिवा पेटवल्यावर जशी ज्योत दिसते. त्याप्रमाणे परमात्मा ज्योतीप्रमाणे दिसतो; पण अतिशय छोटी ज्योत. अतिसूक्ष्म प्रकाशमान, दिव्य तेजोमय परमात्मा दिसतो. परमात्मा एक प्रकाश आहे, जसा आत्मा एक ज्योतिबिंदु आहे तसाच आत्म्याचा पिता म्हणजे परमात्मा सुध्दा ज्योती बिंदुच आहे. पण हो! आत्मा आणि परमात्मा बांच्या गुणात अंतर आहे. परमात्माही एक आत्मा

आहे; पण तो सर्व आत्म्यापेक्षा परमश्रेष्ठ आहे. बाळा तो जन्म-मरणापासून अलिप्त आहे. त्याला कुठलंही शरीर नाही."

परीने विचारले, "राधा तू कोणासारखी दिसतेस?," बाबा मी सांगितले, "थोडीशी आईसारखी आणि थोडीशी माझ्या बाबासारखी दिसते." त्यावर परी म्हणाली, "तसेच आपण सर्वजण परमात्म्याप्रमाणे बिंदु रूपात आहोत."

बाबा मी परीकडे आश्चर्याने पाहत विचारले, "आपण त्यांना पाहू शकतो का गं?"

परी म्हणाली, "हो बाळ! आपण त्यांना दिव्य दृष्टीनेच पाहू शकतो. आपण दिव्य बुद्धीनेच त्यांचा अनुभव करू शकतो.

मी विचारत गुंग झाले की देव एखाद्या ज्योतीसारखा; पण छोटा आणि स्तरसारखाही दिसतो म्हणजे नवी काय ? मी विचार करत होते आणि तेवढ्यात परी गावब झाली. मग लगेच मला जाग आली आणि मी तुमच्याकडे धावत आले." एवढे बोलून राधा आणि बाबा एकमेकांकडे पाहू लागले. बाबांच्या झोळ्यात आपल्या मुलीच्या दिव्य स्वप्नांविषयी विचार तरळत होते आणि राधा अजूनही त्या पुंरीतून पूर्णपणे खाली मायची होती. आईसकट तिथेही समोर उगळत्या सुर्वाकडे थोडा वेळ पाहत होती. आई-बाबांच्या मनांत ओळी गुंजत होत्या

'दिव्य किरणाचा प्रकाश

निराकार परमात्मा तूच

तूच सद्गुरु तूच पिता

तूच बंधू अन तूच सखा

खरा तूच परमपिता परमात्मा तूच'

म्हणूनच संतांनी सांगितले असावे

सखा मानावा भगवंत । याता-पिता गजगोल ।

लक्ष्मी विद्या धन-वित्त । सकळ परमात्मा ॥

बोधकथा

तुलसीदास चंदन घिसे...

डॉ.कु. उमेश, सांगली

विक्रम संवत् १५५४ मध्ये श्रावण शुक्ल सप्तमीला संत तुलसीदासांचा जन्म झाला असे साधारणपणे मानले जाते. काहींच्या मते जन्म १५५२ मध्ये झाला असेही प्रवाद आहेत. असो, वर्षाचा आकडा महत्त्वाचा नाही, त्यांचा भक्तिभाव आणि साहित्यनिर्मिती महत्त्वाची. ते आपल्या आईच्या पोटात बारा महिने बाडले आणि मग जन्मले असे वर्णन आढळते. तसेच ते जन्माला आल्यावर रडले नाहीत, परंतु पकिला टवई म्हणजे 'राम' शब्दाचा उच्चारला अशी कथा आहे.

काळ पुढे सरला आणि कथाच्या एकोनतीसाव्या वर्षी त्यांना एक अनुभव आला. ते काशीत 'रामकथा' करत असत. पुष्कळ वर्षांनी त्यांची इच्छा होती. रामकथा हनुमंताचे दर्शन घड्यावे आणि तसे घडले. हनुमंताच्या दर्शनात त्यांनी श्रीरामदर्शनाची इच्छा व्यक्त केली. हनुमंताने सुचविले, 'तुम्हाला चित्रकूट पर्वतावर श्रीरामदर्शन घडेल, तिथे जा.'

तुलसीदास चित्रकूट पर्वतावर आपले आसन मांडून बसताना बसवून साधना करू लागले. एक दिवस प्रदक्षिणेला निघले असता श्रीरामाचे शक्ति दर्शन झाले आणि त्याने ते मुग्ध होऊन गेले. त्यांचे भानच हरपले आणि त्या दिव्य अनुभूतीस ते नीट जाणू शकले नाहीत. मामूल आलेल्या हनुमंताने त्यांना भानावर आणला आणि स्वयं भेद केला तेव्हा त्यांना फार वाईट वाटले. 'शक्ति अनुभूतीच का पहावी' खमुळे जीवाला रुझवू लागली. हनुमंताने त्यांची समजूत काढली आणि घोर देऊन सांगितले, 'काही हरकत नाही, प्रातःकाली पुन्हा दर्शन घडेल, धीर धरा.'

पुन्हा एके शिबळी सकाळी त्यांच्यासमोर श्रीराम प्रकट झाले. बाबेळी श्रीराम एका तेजःपुंज बालकाच्या रूपात प्रकट झाले, तेव्हा तुलसीदास पूजेसाठी चंदन आणून घेले. त्या बालकाने तुलसीदासांकडे गंधाची (आळखलेल्या चंदनाची) मागणी केली. बाबेळी घोळ होऊ नये म्हणून हनुमंत गुप्तपणे

तिथे हजर होता. आता तुलसीदासांच्या बुद्धीला चकवा लागू नये, म्हणून हनुमंताने पटकन एक दोहा उच्चारला तो असा आहे.

चित्रकूट के घाट पर भई संतन की भीर (भीड, गर्दी)
तुलसीदास चंदन घिसे, तिलक देत रघुवीर
म्हणजे चित्रकूट पर्वतावर संतांची मांदियाळी जमा झाली आणि तुलसीदास चंदन आणून आले आणि प्रत्यक्ष श्रीराम त्यांना गंधाचा टिळक लावत आहेत.

तुलसीदास काय समाजाबद्दल ते समजले आणि त्या दर्शनाने पुन्हा मुग्ध झाले. हलातली सहाय आणि चंदनचे खोड तसेच हमी राहिले. श्रीरामांनी त्यांना चंदन टिळक लावला आणि अंतर्धान पावले.

हा दृष्टांत आध्यात्मिक पातळीवर आपल्याला एक गूढ संदेश देतो. ज्या परमेश्वराला प्राप्त करून घेण्यासाठी आपण जन्मोन्मनी भक्ती केली, उपवास, चंदन आदी आळस, मंदिरे पालवी घालली, बरेच काही केले, परंतु जेव्हा परमेश्वर येतो तेव्हा त्याच्या साधारण मानवाकृती वेसभूषण आपण ओढखणे गरजेचे आहे. साधारण मानवी स्वीकार दिव्य अन्तरण केलेल्या त्या मनाला रमविणाऱ्या 'निष्कामाचे' दिव्य तेज पाहून फक्त आपण लुब्ध झालो आणि सध्या अंधाने त्वाला ओढखले नाही, तर त्याच्याकडून अर्थात प्राप्त करून घेण्यापासून आपणही बंचित राहू. परमेश्वर वा सृष्टीवर वेडून कार्य करीत आहे. राजयोगाच्या अभ्यासाद्वारे आपण आपली पूर्वकर्मे कशी हण करू शकतो त्याचे सत्य ज्ञान तो देत आहे. परमात्म्याची दिव्य कर्तव्ये, त्याच्या लीला जणून, त्यानुसार त्याच्या श्रीमत्तानुसंग जीवन जगलो तर तो निराकार राम आपल्यालासुद्धा राजतिलक देऊ करेल. मन-बाणी-कर्म वा सृष्ट कर्मोत्रिधांवरून स्थूल कर्मोत्रिधांचा अधिकारी आपण व्हा शकतो. तेच सारे स्वराज्य आणि सुराज्य आहे त्याचा टिळकाही आपल्या भाळी घनकू लागेल आणि जीवन सार्थ होईल. नवैका 'अब पळताये होत नवा विडियां चुग गबी खेत.' असे होईल.

हनुमंताच्या
अभ्यासाद्वारे आपण
आपली पूर्वकर्मे कशी
हण करू शकतो
त्याचे सत्य ज्ञान
तो देत आहे.

मालाड (पु.) : कामगार नेते प्रा. अभिजित रामे यांस ईश्वरी भेटवस्तू देताना ब्र.कु. कुंती व अन्य.

बिछली, बुलढाणा : महाशिवरात्री निमित्त १२ ज्योतिर्लिंग दर्शन महोत्सवाचे उद्घाटन करताना प्रा. आनंद बोंद्रे, संघ्या बोंद्रे, प्रा. प्रमोद रत्नपारखी, गुरुप्रीतभाई, गुरुशरण भाई, राजेंद्रभाऊ सेंटे, ब्र.कु. सुरेखा.

डोंबिवली : आंतरराष्ट्रीय महिला दिनानिमित्त कार्यक्रमात संचालिका राधिका गुप्ते, प्राध्यापिका संगीता पाखले, ब्र.कु. कलावती, ब्र.कु. मनीषा, ब्र.कु. संगीता व इतर.

रविवार पेठ, पुणे : आंतरराष्ट्रीय महिला दिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमात दीप प्रज्वलन करताना डॉ. अमृता चांदोरकर, डॉ. पद्मा अय्यर, प्रियंका शेंडगे-शिंदे, गौरी कदम-भांडगे, शौतल नाईक योग टीचर, बनिता नानवे व ब्र.कु. रोहिणी.

बिटा (सांगली) : महाशिवरात्री निमित्त कार्यक्रमात ध्वजवंदन करत असताना नगराध्यक्ष प्रतिभाताई पाटील, एट. प्रा. वैभव दादा पाटील, बँक मॅनेजर मा. सुरेश पयार तसेच ब्र.कु. नंदा.

सावनेर : महाशिवरात्री निमित्त नगर प्रमुख रोशनी ठाकरे यांना भेटवस्तू देताना ब्र.कु. सुरेखा.

सांगवी, पुणे - महाशिवरात्री निमित्त कार्यक्रमाचे दीप प्रज्वलन करताना नगरसेवक प्रा. प्रशांत शितोळे, ब्र.कु. संजीवनी, ब्र.कु. स्वाती व सर्व ज्येष्ठ नागरिक.

वर्धा - स्पोर्ट्स ग्रींग अंतर्गत कार्यक्रमात सर्टिफिकेट वितरण केल्यावर दक्ष नागरिक फाऊंडेशनचे अध्यक्ष प्रा. प्रकाश खंडार, प्रा. महेंद्र परिहार, प्रा. अभिजीत पारगावकर, नीलम मुनेत व ब्र.कु. माधुरी.

मिचंडी : केंद्रीय मंत्री प्रा. कपिल पाटील यांस वाढदिवसाच्या शुभेच्छा व ईश्वरी भेटवस्तू देताना ब्र.कु. गौतमी, ब्र.कु. सुनिता

पणजी, गोवा : मॅनिजमेंट डेव्हलपमेंट प्रोग्राममध्ये उपस्थित प्रा. ए. के. तिबारी प्रोग्राम डायरेक्टर, ब्र.कु. शोभा, ब्र.कु. सरिता व ब्र.कु. यनिता.

मीररोड : रस्ता सुरक्षा मोटर बाईक यात्रा या कार्यक्रमाचे महत्त्व सांगताना ब्र.कु. कुंती व उपस्थित मान्यवर बीजेपी जिल्हा अध्यक्ष रवी व्यास, अभिनेता जीवन चव्हा, ब्र.कु. हेमा, ब्र.कु. रंजन.

गोराई, बोरीवली : आंतरराष्ट्रीय महिला दिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमात ब्र.कु. पारुल यांना पुरस्कार देताना अथर्व फाऊंडेशनचे अध्यक्ष व आमदार प्रा. सुनील राजे, वर्षां राजे, अभिनेत्री निहारिका व अन्य.

सदाशिव पेठ, पुणे : महाशिवरात्री निमित्त कार्यक्रमात दीप प्रज्वलन केल्यानंतर फोटोत मंत्री प्रा. रवींद्र अनासपुरे, फिल्म डायरेक्टर प्रा. अशोक सूर्यवंशी, डॉ. अपर्णा पित्रे, ब्र.कु. लता, ब्र.कु. सामकांत, ब्र.कु. वंदना.

चिखली, बुलढाणा : आंतरराष्ट्रीय महिला दिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमात उपस्थित बालकल्याण सभापती ज्योती पडपान, संस्थापिका स्नेहल चौधरी, ब्र.कु. सुरेखा व अन्य मान्यवर.

पुणे, मीरा सोसायटी : राज्यमंत्री रुपाली ताई चाकणकर यांचे Certificate of commitment (Switzerland) ने सन्मान करताना ब्र.कु. ललिता, ब्र.कु. डॉ. दीपक हरके व अन्य.

संगमनेर : बालदाड रोड सेंटर भारतीय जवान आणि त्यांचे नातेवाईक यांचा सन्मान, संगमनेर तालुका अध्यक्ष धगिनी सुर्या ताई तांबे, ज्येष्ठ पत्रकार प्राता किशोरजी कालडा, महाराष्ट्र पत्रकार संघ अध्यक्ष संजय नयले, ब्र.कु. नलिनी दीदी, जिल्हा परिषद सदस्य धगिनी निर्मलाताई गुंजाळ, स्मं. प्रेरित संस्थेचे अध्यक्ष संतोष पवार, सोबत ब्र.कु. रामनाथ भाई, ब्र.कु. अनिता आणि इतर

शांतीवन : राजयोगिनी ब्र.कु. इत्यमोहिनी यांच्या प्रथम पुण्य स्मृतीप्रीत्यर्थ बांधण्यात आलेल्या स्मृती स्थळाचे अनावरण प्रसंगी ब्र.कु. निर्मलादीवी, ब्र.कु. जयंती दीवी.

मुलुंड : महाराष्ट्राचे राज्यपाल प्रा. भगत सिंह यांजकडून 'समाजरत्न' हा पुरस्कार स्वीकारताना राजयोगिनी ब्र.कु. डॉ. गोदाधरी दीवी व अन्य मान्यवर.

शांतीवन : शिवसेना आमदार व प्रवक्ता प्रा. अंबादास दानवे यांचा सन्मान करताना ब्र.कु. पुष्पा, ब्र.कु. शारदा, ब्र.कु. मृत्युंजय, ब्र.कु. तारा व ब्र.कु. डॉ. दीपक हरके.

ठाणे-चेकनाका : नामदार प्रा. एकनाथजी सिंदे यांस यादविवसाच्या शुभेच्छा व ईश्वरी भेटवस्तू देताना ब्र.कु. सरला.

घाटकोपर : राजयोगिनी ब्र.कु. नलिनी यांस 'Doctor of Letters' ने सम्मानित करताना डॉ. निरंजन हिरानंदानी, ब्र.कु. शकु, ब्र.कु. डॉ. राजकुमार कोल्हे.

ठाणे (पू.) महाशिवरात्री निमित्त कार्यक्रमात शिवलिंगाचे दर्शन घेताना नगरसेविका मालतीताई पाटील, नगरसेवक प्रा. भरत चव्हाण, प्रा. रमकांत पाटील, ब्र.कु. मीनाक्षी व अन्य.

मुक्ताई नगर : महाशिवरात्री निमित्त ध्वजवंदनांतर उमे तालुका सभापती सुनीता चौधरी, राष्ट्रवादी काँग्रेस कार्यकर्ता प्रा. किशोर चौधरी, ब्र.कु. वर्षा व अन्य.